

**Κατευθυντήριες Οδηγίες
για την Έκδοση και τη Διεθνή Προστασία των Προσφύγων**

Υπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες
Τμήμα Πολιτικής Προστασίας και Νομικών Γνωμοδοτήσεων
Διεύθυνση Υπηρεσιών Διεθνούς Προστασίας
Γενεύη
Απρίλιος 2008

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εκδίδει κατευθυντήριες οδηγίες στο πλαίσιο της εντολής της, όπως αποτυπώνεται στο Καταστατικό του 1950, σε συνδυασμό με τα άρθρα 35 της Σύμβασης του 1951 και II του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Αναλύοντας διεθνείς νομικές αρχές και σχετικά κείμενα οι Κατευθυντήριες Οδηγίες αποσαφηνίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο και τα νομικά κριτήρια που αφορούν σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες με σκοπό την παροχή καθοδήγησης για το ζήτημα που πραγματεύονται. Ανώτατος στόχος είναι η ενίσχυση της προστασίας των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο με την υιοθέτηση διεθνών προτύπων για την παρεχόμενη προστασία.

Οι κατευθυντήριες οδηγίες είναι δημόσια έγγραφα και απευθύνονται στις κυβερνήσεις, και ειδικότερα στους υπευθύνους χάραξης πολιτικής και στους νομοθέτες, στο δικαστικό σώμα, στους δικηγόρους και νομικούς, στους κριτές των αιτημάτων ασύλου και σε άλλους φορείς και εξωτερικούς συνεργάτες που χειρίζονται θέματα προστασίας των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Περαιτέρω, παρέχουν κατευθύνσεις για τις παρεμβάσεις της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες σε θέματα προστασίας των προσφύγων. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ενθαρρύνει τα κράτη να ενσωματώσουν στην έννομη τάξη τους τις αρχές και τα πρότυπα που αποτυπώνονται στις κατευθυντήριες οδηγίες.

Ερωτήματα για ειδικότερες πτυχές των κατευθυντήριων οδηγιών απευθύνονται στο Τμήμα Πολιτικής της Προστασίας και Νομικών Γνωμοδοτήσεων της Διεύθυνσης Διεθνούς Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, στη Γενεύη.

Περιεχόμενα

I. Βασικές έννοιες και πλαίσιο	4
II. Η έκδοση και η αρχή της μη επαναπροώθησης	5
A. Το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο της <i>αρχής της μη επαναπροώθησης</i> στο διεθνές προσφυγικό δίκαιο και στο διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.....	5
1. Η <i>προστασία από την επαναπροώθηση</i> σύμφωνα με το διεθνές προσφυγικό δίκαιο.....	5
2. Προστασία από την <i>επαναπροώθηση</i> σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου	8
3. Ιεράρχηση των υποχρεώσεων.....	10
B. Η εφαρμογή της αρχής της <i>μη επαναπροώθησης</i> στις περιπτώσεις έκδοσης προσφύγων ή αιτούντων άσυλο.....	12
1. Πρόσφυγες	12
2. Αιτούντες άσυλο	14
Γ. Ένομες συνέπειες της υποχρέωσης <i>μη επαναπροώθησης</i> στις περιπτώσεις έκδοσης προσφύγων ή αιτούντων άσυλο	15
1. Διατάξεις <i>μη επαναπροώθησης</i> στο πλαίσιο της έκδοσης	15
2. Άλλες διατάξεις και αρχές του δικαίου της έκδοσης και η σχέση τους με την <i>αρχή της μη επαναπροώθησης</i>	16
III. Οι διαδικασίες έκδοσης και το καθεστώς της διεθνούς προστασίας των προσφύγων	18
A. Γενικές παρατηρήσεις	18
B. Η διαδικασία έκδοσης στην περίπτωση που ο εκζητούμενος είναι πρόσφυγας.....	20
1. Εγγυήσεις που διασφαλίζουν την τήρηση της <i>αρχής της μη επαναπροώθησης</i>	20
2. Αρχή της εμπιστευτικότητας	22
Γ. Οι διαδικασίες έκδοσης των αιτούντων άσυλο	23
1. Διακριτές διαδικασίες έκδοσης και ασύλου	24
2. Εξέταση της αίτησης ασύλου από τις αρχές ασύλου του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης	24
3. Αλληλουχία των αποφάσεων επί του αιτήματος έκδοσης και επί της αίτησης ασύλου	24
4. Η αρχή της εμπιστευτικότητας στις διαδικασίες έκδοσης των αιτούντων άσυλο.....	26
Δ. Ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας στις διαδικασίες έκδοσης	26
IV. Καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα και έκδοση	26
A. Γενικές παρατηρήσεις	26
B. Το καθεστώς του πρόσφυγα στις υποθέσεις όπου συντρέχουν προϋποθέσεις έκδοσης	27
1. Ουσιαστικές προϋποθέσεις	27
2. Ζητήματα διαδικασίας	30
Γ. Ακύρωση και ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα	32
V. Συμπέρασμα	33

Ι. Βασικές έννοιες και πλαίσιο

1. Η έκδοση είναι μια τυπική διαδικασία, που συνίσταται στην παράδοση ενός προσώπου από ένα κράτος (το «κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση») στις αρχές ενός άλλου κράτους («εκζητούν κράτος») για την άσκηση ποινικής δίωξης ή την έκτιση της ποινής. Ως μέσο που επιτρέπει στα κράτη να διασφαλίσουν την παραπομπή ενώπιον της δικαιοσύνης των προσώπων που φέρουν ευθύνη για σοβαρές αξιόποινες πράξεις η έκδοση αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας, συμπεριλαμβανομένων για παράδειγμα των περιπτώσεων παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, που συχνά συνιστούν μορφή δίωξης και προκαλούν μετακινήσεις πληθυσμών. Επομένως, η έκδοση είναι εργαλείο καθοριστικής σημασίας για τις προσπάθειες των κρατών στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας και άλλων μορφών του διασυννοριακού εγκλήματος.

2. Η διεθνής προστασία των προσφύγων δεν αποκλείει την εφαρμογή του ποινικού δικαίου και αντίστροφα. Η [Σύμβαση του 1951](#) και το [Πρωτόκολλο του 1967](#) για το Καθεστώς των Προσφύγων δεν προστατεύουν τους πρόσφυγες ή τους αιτούντες άσυλο που έχουν επιδοθεί σε εγκληματικές πράξεις από την άσκηση ποινικών διώξεων. Ούτε το διεθνές προσφυγικό δίκαιο απαγορεύει με τρόπο απόλυτο την έκδοσή τους¹. Ωστόσο, όταν το πρόσωπο του οποίου ζητείται η έκδοση («ο εκζητούμενος») είναι πρόσφυγας ή αιτών άσυλο, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ειδικότερες ανάγκες προστασίας του.

3. Η αλληλεπίδραση μεταξύ της έκδοσης και των ζητημάτων που σχετίζονται με τη διεθνή προστασία των προσφύγων πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο του δικαίου και της πρακτικής της έκδοσης, όπως εξελίσσονται με την πάροδο του χρόνου. Παραδοσιακά, η έκδοση διέπεται κατά κύριο λόγο από διμερείς και πολυμερείς συνθήκες έκδοσης, καθώς και από την εθνική νομοθεσία². Ως ένα σύνολο κανόνων που, ως επί το πλείστον, αντικατοπτρίζει τη συναίνεση μεταξύ των κρατών το δίκαιο της έκδοσης έχει αλλάξει ουσιαστικά με την πάροδο του χρόνου ανταποκρινόμενο στους νέους τύπους των εγκλημάτων και των ανησυχιών για την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένων, τις τελευταίες δεκαετίες, των απειλών που εξαπολύει η διεθνής τρομοκρατία. Ωστόσο, οι εξελίξεις του διεθνούς δικαίου από το 1945 έχουν επηρεάσει ουσιαστικά το νομικό πλαίσιο της έκδοσης.

4. Αρκετές διεθνείς συνθήκες προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και καταπολέμησης της τρομοκρατίας και άλλα κείμενα που ρυθμίζουν το διασυννοριακό έγκλημα περιέχουν διατάξεις που ιδρύουν την υποχρέωση έκδοσης όσων θεωρούνται ύποπτοι τέλεσης ορισμένων εγκλημάτων. Τύποις, αυτά τα κείμενα απαιτούν από τα συμβαλλόμενα κράτη να διασφαλίσουν ότι οι εν λόγω πράξεις είναι ποινικά κολάσιμες κατά την εθνική τους νομοθεσία και επομένως δικαιολογούν την έκδοση ακόμα και εν απουσία υφιστάμενων συνθηκών έκδοσης μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών³. Όμως, η υποχρέωση *μη επαναπρώτησης*, που απορρέει από το διεθνές δίκαιο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου καθώς και από το διεθνές προσφυγικό δίκαιο, περιορίζει υπό προϋποθέσεις την έκδοση.

5. Ορισμένες αρχές και διατάξεις της έκδοσης παρέχουν νομικές εγγυήσεις στον εκζητούμενο όταν είναι πρόσφυγας ή αιτών άσυλο. Για παράδειγμα, μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της ειδικότητας, την απαγόρευση περαιτέρω έκδοσης από το εκζητούν κράτος σε ένα τρίτο, τη δυνατότητα έκδοσης υπό τον όρο της ολοκλήρωσης της ποινικής διαδικασίας ή της έκτισης της ποινής, την αρχή της απαγόρευσης έκδοσης για πολιτικά αδικήματα, ή άλλους παραδοσιακούς λόγους άρνησης, κυρίως όσους αφορούν στη θανα-

---

¹ Τούτο προβλέπουν και περιφερειακά κείμενα προστασίας προσφύγων, ιδίως η [Σύμβαση του 1969 του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας για τα Ειδικά Θέματα των Προβλημάτων των Προσφύγων στην Αφρική](#) και η [Διακήρυξη της Καρθαγίνης του 1984](#) καθώς και το [Καταστατικό του 1950 του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες](#) (που είναι παράρτημα της από 14.12.1950 υπ' αριθμ. 428 (V) απόφασης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ).

² Τα νομικά κριτήρια για την αποδοχή ή την απόρριψη ενός αιτήματος έκδοσης ορίζονται σε διμερείς ή πολυμερείς συνθήκες έκδοσης που εφαρμόζονται στα ενδιαφερόμενα κράτη καθώς και στην εθνική νομοθεσία του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης. Οι συνθήκες έκδοσης και οι ισχύουσες διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας ορίζουν κυρίως τα αδικήματα για τα οποία επιτρέπεται η έκδοση, τους λόγους που δικαιολογούν την άρνηση ικανοποίησης του αιτήματος της έκδοσης, τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα υποστηρικτικά και / ή τα αποδεικτικά έγγραφα που υποβάλει το εκζητούν κράτος. Οι διαδικασίες εξέτασης ενός αιτήματος έκδοσης ορίζονται κατά κανόνα στο εθνικό δίκαιο του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση. Για περισσότερες πληροφορίες για το δίκαιο της έκδοσης γενικά και για τη σχέση του με το άσυλο βλέπε S. Karferer, [The Interface between Extradition and Asylum](#), UNHCR, Legal and Protection Policy Research Series, PPLA/2003/05, November 2005.

³ Σε πολλές περιπτώσεις παρόμοια κείμενα καθιερώνουν την υποχρέωση έκδοσης ή άσκησης ποινικής δίωξης («aut dedere aut iudicare»). Σημειώνεται ωστόσο ότι το διεθνές δίκαιο δεν καθιερώνει γενική υποχρέωση έκδοσης. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε S. Karferer, [The Interface between Extradition and Asylum](#), ανωτέρω υποσημείωση 2, παρ. 21-32.

τική ποινή και στις έννοιες της δικαιοσύνης και ισότητας. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη εξέλιξη του δικαίου της έκδοσης οι αποκαλούμενες «ρήτρες διάκρισης» προβλέπουν την απόρριψη του σχετικού αιτήματος όταν η παράδοση στο εκζητούν κράτος εξυπηρετεί πολιτικούς λόγους ή την πρόθεση δίωξης ή διακριτικής μεταχείρισης του ενδιαφερόμενου⁴. Το πεδίο εφαρμογής αυτών των εγγυήσεων του δικαίου της έκδοσης συμπίπτει σε κάποιο βαθμό με την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* που έχει αναλάβει το κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

6. Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες αποτυπώνουν τις θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες για θέματα ουσίας και διαδικασίας που ανακύπτουν στις περιπτώσεις έκδοσης αιτούντα άσυλο ή πρόσφυγα. Το κεφάλαιο II των Οδηγιών πραγματεύεται λεπτομερειακά την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* που έχει αναλάβει το κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο της έκδοσης αιτούντα άσυλο ή πρόσφυγα. Επίσης, εξετάζεται η σχέση των υφιστάμενων αρχών και διατάξεων του δικαίου της έκδοσης με την αρχή της *μη επαναπροώθησης*. Στο κεφάλαιο III, αντιμετωπίζονται ζητήματα που σχετίζονται με τη διαδικασία της έκδοσης, συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων που διασφαλίζουν την αξιολόγηση της ειδικής κατάστασης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο και της προσήκουσας σχέσης της έκδοσης με τις διαδικασίες ασύλου. Περαιτέρω, εξετάζεται ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στις διαδικασίες έκδοσης προσώπων που εμπίπτουν στην εντολή της. Στο κεφάλαιο IV εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους οι πληροφορίες του αιτήματος έκδοσης μπορεί να επηρεάσουν την αναγνώριση των αναγκών διεθνούς προστασίας και υπογραμμίζονται οι διαδικαστικές εγγυήσεις του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα όταν ο εκζητούμενος είναι αιτών άσυλο. Στο κεφάλαιο V παρατίθενται συμπερασματικές παρατηρήσεις για τη σχέση της έκδοσης με το άσυλο και για την ανάγκη να διασφαλίζει η κρατική πρακτική στις περιπτώσεις έκδοσης τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις του διεθνούς δικαίου.

II. Η έκδοση και η αρχή της μη επαναπροώθησης

7. Στη συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου εξετάζονται το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο της υποχρέωσης *μη επαναπροώθησης* που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης καθώς και ο τρόπος που λειτουργεί στην περίπτωση έκδοσης πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο. Επίσης, διερευνάται πώς πραγματώνεται η *προστασία από την επαναπροώθηση* στη διαδικασία της έκδοσης του κράτους στο οποίο απευθύνεται το σχετικό αίτημα.

A. Το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο της αρχής της μη επαναπροώθησης στο διεθνές προσφυγικό δίκαιο και στο διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου

1. Η προστασία από την επαναπροώθηση σύμφωνα με το διεθνές προσφυγικό δίκαιο

8. Η αρχή της *μη επαναπροώθησης*, που απαγορεύει τη βίαιη απομάκρυνση των προσφύγων στα σύνορα εδαφών όπου κινδυνεύουν από διώξεις, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του καθεστώτος της διεθνούς προστασίας των προσφύγων⁵. Αποτυπώνεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951⁶, και αποτελεί

⁴ Για λεπτομερή ανάλυση των σχετικών διατάξεων και αρχών του δικαίου της έκδοσης βλέπε στη συνέχεια του παρόντος εγγράφου, τις παραγράφους 38 έως 45.

⁵ Για λεπτομερειακή ανάλυση βλέπε E. Lauterpacht & D. Bethlehem, «The scope and content of the *principle of non refoulement*: Opinion», in E. Feller, V. Tuerk & F. Nicholson (eds.), *Refugee Protection in International Law*, UNHCR's Global Consultations on International Protection, Cambridge University Press, Cambridge 2003 at p. 87 – 177. Βλέπε επίσης τη Γνωμοδότηση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Εξω-εδαφική εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45f17a1a4.html>

⁶ Περιφερειακά κείμενα προστασίας των προσφύγων περιλαμβάνουν διατάξεις για την *απαγόρευση της επαναπροώθησης*: το άρθρο II (3) της Σύμβασης του 1969 του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας για τα Ειδικά Θέματα των Προβλημάτων των Προσφύγων στην Αφρική και το Τμήμα III(5) της Διακήρυξης της Καρθαγένης του 1984. Παρότι δεν είναι νομικά δεσμευτικές, οι διατάξεις της Διακήρυξης της Καρθαγένης έχουν ενσωματωθεί στη νομοθεσία πολλών κρατών της Λατινικής Αμερικής.

θεμελιώδη αρχή από την οποία ουδεμία παρέκκλιση επιτρέπεται⁷. Η αρχή της μη επαναπροώθησης, όπως ορίζεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951, αποτελεί διεθνές εθιμικό δίκαιο. Ως τέτοια, είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν είναι μέρη στη Σύμβαση του 1951 ή / και στο Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων⁸.

9. Το άρθρο 33 (1) της Σύμβασης του 1951 ορίζει ότι:

«Ουδεμία συμβαλλομένη χώρα θα απελαύνει ή θα επαναπροωθή (*refouler*), καθ' οιονδήποτε τρόπον, πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων».

10. Η διάταξη αυτή παράγει νομικά αποτελέσματα στο πλαίσιο της έκδοσης. Τούτο είναι εμφανές από τη διατύπωση του άρθρου 33 (1) της Σύμβασης του 1951, που αναφέρεται στην «καθ' οιονδήποτε τρόπο» απέλαση ή απομάκρυνση. Εξετάζοντας τα διάφορα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την έκδοση των προσφύγων, *μεταξύ άλλων*, η Εκτελεστική Επιτροπή του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες:

«(β) επιβεβαίωσε το θεμελιώδη χαρακτήρα της γενικά αναγνωρισμένης αρχής της μη επαναπροώθησης,

(γ) αναγνώρισε ότι οι πρόσφυγες πρέπει να προστατεύονται από την έκδοση σε χώρα όπου έχουν βάσιμο φόβο δίωξης για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης του 1951,

(δ) κάλεσε τα κράτη «να διασφαλίσουν ότι λαμβάνεται δεόντως υπόψη η αρχή της μη επαναπροώθησης κατά τη σύναψη των συνθηκών που ρυθμίζουν θέματα έκδοσης και, ανάλογα με την περίπτωση, κατά την υιοθέτηση εθνικής νομοθεσίας,

(ε) εξέφρασε την ελπίδα για την προσήκουσα τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης κατά την εφαρμογή των υφιστάμενων συνθηκών έκδοσης»⁹.

11. Την προστασία του άρθρου 33 (1), δικαιούται να επικαλείται κάθε πρόσωπο που είναι πρόσφυγας σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951, δηλαδή, όποιος πληροί τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα του άρθρου 1Α (2) της Σύμβασης του 1951 («προϋποθέσεις αναγνώρισης»)¹⁰ και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής μιας εκ των ρητρών αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα¹¹. Η αρχή της μη

⁷ Οι διατάξεις των άρθρων 42 (1) της Σύμβασης του 1951 και VII (1) του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων ορίζουν ότι δεν επιτρέπεται η διατύπωση επιφυλάξεων στο άρθρο 33 της Σύμβασης.

⁸ Βλέπε UNHCR, *The Principle of Non Refoulement as a Norm of Customary International Law, Response to the Questions Posed to UNHCR by the Federal Constitutional Court of the Federal Republic of Germany in cases 2 BvR 1938/93, 2 BvR 1953/93, 2 BvR 1954/93*. Επίσης, UNHCR, *Note on the Principle of Non Refoulement (EU Seminar on the Implementation of the 1995 EU Resolution on the Minimum Guarantees for Asylum Procedures)*, 1.11.1997. Συμπληρωματικά βλέπε επίσης την παράγραφο 4 του Προοιμίου της Διακήρυξης των Κρατών Μερών στη Σύμβαση του 1951 και / ή στο Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων που υιοθετήθηκε κατά την Υπουργική Διάσκεψη της 12/13 Δεκεμβρίου 2001, («4. Αναγνωρίζοντας την εξέχουσα και κλασσική σημασία αυτού του διεθνούς καθεστώτος δικαιωμάτων και αρχών, συμπεριλαμβανομένης της θεμελιώδους αρχής της μη επαναπροώθησης, η εφαρμογή της οποίας είναι επιβεβλημένη σύμφωνα με το διεθνές εθιμικό δίκαιο») HCR/MMSP/2001/09 και την απόφαση του Εφετείου της Νέας Ζηλανδίας επί της υπόθεσης *Zaoui v. Attorney General (No. 2) [2005] 1 NZLR 690, 20.9.2004, par. 34 & 136*. Για λεπτομερέστερη εξέταση του πεδίου εφαρμογής και του περιεχομένου της αρχής της μη επαναπροώθησης στο πλαίσιο του διεθνούς εθιμικού δικαίου βλέπε επίσης E. Lauterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 193 έως 219.

⁹ Βλέπε *Conclusion No. 17 (XXXI) – 1980 on Problems of Extradition affecting Refugees*, par. (b) to (e).

¹⁰ Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 που έχει ενσωματωθεί στο άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου του 1967 ο όρος «πρόσφυγας» εφαρμόζεται επί παντός προσώπου το οποίο «συ νεπεία δεδικοιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκειται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης ή εάν μη έχουν υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να επιστρέψη εις ταύτην».

¹¹ Οι ρήτρες αποκλεισμού που προβλέπει η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων είναι: η πρώτη παράγραφος του άρθρου 1 Δ (που εφαρμόζεται σε όσα πρόσωπα προστατεύονται ή λαμβάνουν αρωγή από υπηρεσία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών εξαιρουμένης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες), το άρθρο 1 Ε (που εφαρμόζεται σε όσους αναγνωρίζουν οι αρχές της χώρας όπου έχουν εγκατασταθεί τα συναφή με την κτήση της ιθαγένειας της χώρας αυτής δικαιώματα και υποχρεώσεις) και το άρθρο 1 ΣΤ (που εφαρμόζεται σε όσους πιστεύεται για σοβαρούς λόγους ότι έχουν τελέσει κάποια σοβαρά εγκλήματα ή σοβαρές αξιόποινες πράξεις). Η Σύμβαση του 1969 του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας και η Διακήρυξη της Καρθαγένης του 1984 περιλαμβάνουν

επαναπροώθησης, που προβλέπει το άρθρο 33 (1) της Σύμβασης του 1951, εφαρμόζεται επίσης σε όσους πληρούν τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 ακόμη και στην περίπτωση που δεν έχει επίσημα αναγνωριστεί το σχετικό καθεστώς στο πρόσωπο του ενδιαφερόμενου¹². Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία για τους αιτούντες άσυλο. Καθώς υπάρχει η πιθανότητα να είναι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο δεν πρέπει να απομακρύνονται ούτε να απελαύνονται από τη χώρα ασύλου έως ότου καθοριστεί με οριστική απόφαση το καθεστώς τους¹³.

12. Η αρχή της μη επαναπροώθησης δεν ισχύει μόνον όσον αφορά στη χώρα καταγωγής του πρόσφυγα αλλά όσον αφορά οποιαδήποτε άλλη χώρα στην οποία φοβάται δικαιολογημένα τη δίωξη για έναν ή περισσότερους από τους λόγους που ορίζει το άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης του 1951, ή από την οποία θα μπορούσε να απομακρυνθεί σε χώρα όπου διατρέχει κίνδυνο δίωξης για έναν από τους λόγους της Σύμβασης¹⁴.

13. Το διεθνές προσφυγικό δίκαιο προβλέπει εξαιρέσεις από την αρχή της μη επαναπροώθησης μόνον όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 33 (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς του Προσφύγων, που ορίζει :

«Το εκ της παρούσης διατάξεως [άρθρο 33 (1)] απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλείται πρόσφυξ όστις, δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδίκως καταδικασθή δι' ιδιαίτερος σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον δια την χώραν».

14. Σύμφωνα με την προαναφερόμενη διάταξη η χώρα ασύλου οφείλει να καθορίζει σε εξατομικευμένη βάση εάν πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις εξαίρεσης από την προστασία που παρέχει η αρχή της μη επαναπροώθησης:

(i) Για την εφαρμογή της εξαίρεσης που αφορά «εις την ασφάλειαν της χώρας» πρέπει να αποδειχθεί ότι ο πρόσφυγας συνιστά ενεστώτα ή μελλοντικό κίνδυνο για τη χώρα υποδοχής. Ο κίνδυνος πρέπει να είναι πολύ σοβαρός, και όχι ήσσονος σημασίας, και να συνιστά απειλή για την εθνική ασφάλεια της χώρας υποδοχής¹⁵.

(ii) Για την εφαρμογής της εξαίρεσης που αφορά στην κοινωνία της χώρας υποδοχής δεν αρκεί η καταδίκη του πρόσφυγα για ιδιαίτερος σοβαρό έγκλημα. Θα πρέπει να αποδεικνύεται, υπό το φως του εγκλήματος και της ποινής, ότι ο πρόσφυγας αποτελεί ιδιαίτερα σοβαρό ενεστώτα ή μελλοντικό κίνδυνο για την κοινωνία της χώρας υποδοχής. Η καταδίκη ενός προσώπου για ιδιαίτερος σοβαρό έγκλημα δεν σημαίνει ότι είναι «επικίνδυνος για την κοινωνία». Τούτο εξαρτάται από το χαρακτήρα και τις περιστάσεις τέλεσης του συγκεκριμένου εγκλήματος και από άλλους σχετικούς παράγοντες (π.χ. αποδείξεις ή πιθανότητα υποτροπής)¹⁶.

15. Καθόσον πρόκειται για εξαιρέσεις από την προστασία που παρέχει η αρχή της μη επαναπροώθησης της Σύμβασης του 1951 η συστατική ερμηνεία και η συνακόλουθη περιοριστική εφαρμογή τους επιβάλλουν την ύπαρξη εύλογης σχέσης μεταξύ της απομάκρυνσης του πρόσφυγα και της εξάλειψης του κιν-

---

επίσης διατάξεις για τον αποκλεισμό από την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα. Παρόμοιες διατάξεις περιλαμβάνει επίσης το Καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (βλέπε ειδικότερα στη συνέχεια του παρόντος εγγράφου, παράγραφο 78).

¹² Βλέπε [Conclusion No. 6 \(XXVIII\) – 1977 για την Αρχή της Μη Επαναπροώθησης](#), par. (c), [Conclusion No. 79 \(XIVIII\) – 1996 για τη Διεθνή Προστασία](#), par. (j), [Conclusion No. 81 \(XIVIII\) – 1997 για τη Διεθνή Προστασία](#), par. (i).

¹³ Βλέπε για παράδειγμα UNHCR, [Global Consultations on International Protection/Third Track: Asylum Processes \(Fair and Efficient Asylum Procedures\)](#), EC/GC/01/12, 13.5.2001, par. 4, 8, 13 & 50 (c) και E. Leuterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 87 έως 99 για περαιτέρω πληροφορίες.

¹⁴ Βλέπε UNHCR, [Note on Non Refoulement](#), EC/SCP/2. 1977, para. 4. Βλέπε επίσης, Paul Weis, *The Refugee Convention, 1951, The Travaux Préparatoires Analyzed with a Commentary by Dr. Paul Weis*, Cambridge University Press, Cambridge 1995, p. 341.

¹⁵ Βλέπε UNHCR, [Factum of the Intervenor, UNHCR, Suresh v. The Minister of Citizenship and Immigration, the Attorney General of Canada](#), SCC No. 27790 σε *International Journal of Refugee Law* (2002), paras. 68-73. Βλέπε επίσης E. Leuterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 164-166 και [A. Grahl-Madsen, Commentary on the Refugee Convention, Articles 2-11, 13-37](#), published by UNHCR in 1997. Οι συζητήσεις των συντακτών της Σύμβασης του 1951 για το άρθρο 33 παρ. 8 συνοψίζονται ως εξής: «Γενικά μιλώντας, η εξαίρεση της «ασφάλειας της χώρας» ισχύει για τις περιπτώσεις των πράξεων σοβαρής φύσης, που ενέχουν άμεσο ή έμμεσο κίνδυνο για τη συνταγματική τάξη, τη διακυβέρνηση, την εδαφική ακεραιότητα, την ανεξαρτησία ή τις ειρηνικές σχέσεις της ενδιαφερόμενης χώρας».

¹⁶ Βλέπε επίσης E. Leuterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 190-192.

δύνου που συνιστά η παρουσία του για την ασφάλεια ή την κοινότητα της χώρας υποδοχής. Σε αυτό το πλαίσιο η επαναπροώθηση αποτελεί την έσχατη λύση για την εξάλειψη του κινδύνου που συνιστά η παρουσία του πρόσφυγα για την ασφάλεια ή την κοινότητα της χώρας υποδοχής¹⁷. Επιπλέον, ο κίνδυνος για τη χώρα υποδοχής πρέπει να αντισταθμίζει τον κίνδυνο της βλάβης που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος λόγω της επαναπροώθησης¹⁸. Περαιτέρω, κατά την εφαρμογή των εξαιρέσεων του άρθρου 33 (2) της Σύμβασης του 1951, η επικινδυνότητα της παρουσίας του πρόσφυγα πρέπει να καθορίζεται στο πλαίσιο της προσήκουσας διαδικασίας που περιβάλλεται κατάλληλες εγγυήσεις¹⁹. Σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 33 (2) στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης, το κράτος από το οποίο ζητείται η παράδοση του πρόσφυγα οφείλει να διασφαλίσει ότι πληρούνται τόσο οι ουσιαστικές όσο και οι διαδικαστικές προϋποθέσεις²⁰.

16. Όμως, η διάταξη της παραγράφου (2) του άρθρου 33 της Σύμβασης του 1951 δεν θίγει την υποχρέωση μη επαναπροώθησης που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου το κράτος στο οποίο έχει υποβληθεί το αίτημα έκδοσης. Σχετικά υπογραμμίζεται ότι το διεθνές δικαίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν προβλέπει εξαιρέσεις στην υποχρέωση μη επαναπροώθησης. Έτσι, απαγορεύεται η παράδοση του πρόσφυγα από το κράτος στο οποίο έχει υποβληθεί το αίτημα έκδοσης όταν ενέχει, για παράδειγμα, τον πραγματικό κίνδυνο έκθεσής του σε βασανιστήρια²¹. Τούτο ισχύει και για την απαγόρευση της επαναπροώθησης σε άλλες μορφές ανεπανόρθωτης βλάβης.

2. Προστασία από την επαναπροώθηση σύμφωνα με το διεθνές δικαίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου

17. Απαγορεύει την έκδοση όταν έχει ως συνέπεια την έκθεση του εκζητούμενου σε κίνδυνο βασανιστηρίων ή άλλων σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου η υποχρέωση του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης να τηρήσει την αρχή της μη επαναπροώθησης του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

18. Το άρθρο 3 της Σύμβασης του 1984 κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας προβλέπει ρητώς ότι «κανένα κράτος μέρος δεν θα απελαύνει, δεν θα επαναπροωθήσει (*refouler*) ούτε θα εκδίδει πρόσωπο σε άλλο κράτος, όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αυτό το πρόσωπο θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια». Ως εγγενής επιταγή της απαγόρευσης των βασανιστηρίων κατά το διεθνές εθιμικό δικαίο, που συνιστά αναγκαστικό κανόνα δικαίου, η απαγόρευση της επαναπροώθησης σε κίνδυνο παρόμοιας μεταχείρισης είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στα σχετικά διεθνή κείμενα²².

¹⁷ Στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 33 (2) της Σύμβασης του 1951 δεν δικαιολογείται η επαναπροώθηση εάν λιγότερο σοβαρά μέτρα αρκούν για την εξάλειψη της απειλής που συνιστά η παρουσία του πρόσφυγα για την ασφάλεια ή την κοινότητα της χώρας υποδοχής.

¹⁸ Βλέπε UNHCR, Suresh Factum, ανωτέρω υποσημείωση 15, παρ. 74 έως 84 και E. Leuterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 177 έως 179.

¹⁹ Κατά την άποψη της Έπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες θα πρέπει να ισχύουν τουλάχιστον οι διαδικαστικές εγγυήσεις που απαιτεί το άρθρο 32 της Σύμβασης του 1951 για την απέλαση του πρόσφυγα. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 32 της Σύμβασης επιτρέπει στα συμβαλλόμενα κράτη να απελαύνουν τους πρόσφυγες για λόγους δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας σε χώρα διαφορετική από αυτήν όπου φοβούνται τη δίωξη. Οι διατάξεις των παραγράφων (2) και (3) του άρθρου 32 προβλέπουν τις ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα του δικαιώματος του ενδιαφερόμενου να παρίσταται ενώπιον των αρμοδίων αρχών και να ασκεί προσφυγή καθώς και του δικαιώματος να του παρέχεται λογική προθεσμία προκειμένου να επιδιώξει την έκδοση άδειας κανονικής εισόδου σε άλλη χώρα. Βλέπε επίσης E. Leuterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 159.

²⁰ Βλέπε στη συνέχεια του παρόντος εγγράφου, παραγράφους 52 – 55.

²¹ Βλέπε ανωτέρω, υποσημείωση 15, UNHCR, Suresh Factum, par. 18 – 50. Βλέπε επίσης E. Leuterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 159 (ι), 166 και 179.

²² Βλέπε για παράδειγμα Human Rights Committee, General Comment No. 29: Article 4: Derogations during a State of Emergency, U.N.Doc CCPR/C/21/Rev.1/Add.11, 31.8.2001, παράγραφος 11 («11. Η απαρίθμηση των διατάξεων, που είναι ανεπίδεκτες εξαιρέσεων, στο άρθρο 4 αφορά, χωρίς να ταυτίζεται, το ζήτημα της φύσης κάποιων υποχρεώσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου ως κανόνων του αναγκαστικού διεθνούς δικαίου. Ο χαρακτηρισμός ορισμένων διατάξεων του Συμφώνου ως ανεπίδεκτων εξαιρέσεων δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 4 σημαίνει εν μέρει ότι αναγνωρίζεται η φύση του αναγκαστικού κανόνα σε κάποια θεμελιώδη δικαιώματα που εγγυάται το Σύμφωνο με τη μορφή συμβατικού κανόνα δικαίου (για παράδειγμα τα δικαιώματα που εγγυώνται τα άρθρα 6 και 7 του

19. Η απαγόρευση της αυθαίρετης στέρησης της ζωής και των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, που προβλέπουν αντίστοιχα οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του 1966, όπως ερμηνεύεται από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, περιλαμβάνει επίσης την απαγόρευση της επαναπροώθησης σε κίνδυνο παρόμοιας μεταχείρισης²³. Κατά το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου ο κανόνας της απαγόρευσης της επαναπροώθησης σε πραγματικό κίνδυνο «ανεπανόρθωτης βλάβης» εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται στην επικράτεια ενός κράτους ή υπάγονται στη δικαιοδοσία του²⁴, και, επομένως στους πρόσφυγες και στους αιτούντες άσυλο. Περαιτέρω, η απαγόρευση αυτή ισχύει όσον αφορά στη χώρα όπου απομακρύνεται ο ενδιαφερόμενος ή όσον αφορά σε οιαδήποτε άλλη χώρα στην οποία μπορεί να απομακρυνθεί στη συνέχεια²⁵. Ο κανόνας της απαγόρευσης της επαναπροώθησης σε κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης είναι ανεπίδεκτος εξαιρέσεων και παρέχει απόλυτη προστασία²⁶.

Συμφώνου). Όμως, καθίσταται προφανές ότι κάποιες άλλες διατάξεις του Συμφώνου περιελήφθησαν στον κατάλογο των ανεπίδεκτων εξαιρέσεων διατάξεων επειδή ποτέ δεν θα καταστεί αναγκαία η παρέκκλιση από την εφαρμογή τους στην περίπτωση της κατάστασης ανάγκης (για παράδειγμα τα δικαιώματα που εγγυώνται τα άρθρα 11 και 18 του Συμφώνου). Περαιτέρω, η κατηγορία των κανόνων του αναγκαστικού διεθνούς δικαίου είναι ευρύτερη από τον κατάλογο των ανεπίδεκτων εξαιρέσεων διατάξεων του Συμφώνου που ορίζει η παράγραφος 2 του άρθρου 4. Σε καμιά περίπτωση τα συμβαλλόμενα κράτη δεν μπορούν να επικαλεστούν το άρθρο 4 του Συμφώνου για να δικαιολογήσουν ενέργειες που παραβιάζουν το ανθρωπιστικό δίκαιο ή τους κανόνες του αναγκαστικού διεθνούς δικαίου, όπως για παράδειγμα τη σύλληψη ομήρων, τη συλλογική τιμωρία με την αυθαίρετη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας ή τις θεμελιώδεις αρχές της δίκαιης δίκης, συμπεριλαμβανομένου του τεκμηρίου της αθωότητας»). Βλέπε επίσης τις αποφάσεις του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία, [Prosecutor v. Delalic and Others](#), απόφαση της 16.11.1998, παράγραφος 454, [Prosecutor v. Furundzija](#), απόφαση της 10.12.1998, παράγραφοι 134-164, [Prosecutor v. Kunarac and Others](#), απόφαση της 22.2.2001, παράγραφος 466, και την [απόφαση του House of Lords στην υπόθεση Pinochet re. \[1999\] 2 All ER 97, παράγραφοι 108-109](#). Σύμφωνα με το άρθρο 53 της Σύμβασης της Βιέννης του 1969 για το Δίκαιο των Συνθηκών (Ν.Δ.402/1974, ΦΕΚ 141, τ. Α') *jus cogens* ή αναγκαστικός κανόνας του γενικού διεθνούς δικαίου είναι «κανών δεκτός και ανεγνωρισμένος υπό της διεθνούς κοινότητας των κρατών εν τω συνόλω της ως κανών, εκ του οποίου ουδεμία παρέκκλιση επιτρέπεται και ο οποίος δεν δύναται να τροποποιηθεί ειμή δια νέου, του αυτού χαρακτήρος κανόνος του γενικού διεθνούς δικαίου». Βλέπε επίσης ανωτέρω, υποσημείωση 15, UNHCR, Suresh Factum σε 14:1 International Journal of Refugee Law (2002), παρ. 42-50. Βλέπε επίσης E. Leuterpacht & D. Bethlehem, ανωτέρω υποσημείωση 5, παρ. 159 (ι), 166 και 179.

²³ Βλέπε Human Rights Committee, [General Comment No. 20: Article 7 \(Prohibition of torture, or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment\)](#), 10.3.1991, UN Doc. HRI/GEN/1/Rev.7, παρ. 9 (« Κατά την άποψη της Επιτροπής τα συμβαλλόμενα κράτη δεν πρέπει να εκθέτουν τους πολίτες στον κίνδυνο των βασανιστηρίων ή της σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας απομακρύνοντάς τους σε άλλη χώρα με έκδοση, απέλαση ή επαναπροώθηση. Τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να αναφέρουν στις εκθέσεις τους τα μέτρα που υιοθέτησαν για το σκοπό αυτό»). και [General Comment No. 31 on the Nature of the General Legal Obligations on State Parties to the Covenant](#), UN Doc CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, 21.4.2004, παρ. 12 («Επιπλέον, η υποχρέωση των κρατών, δυνάμει της διάταξης του άρθρου 2 του Συμφώνου, να σέβονται και να εξασφαλίζουν τα δικαιώματα που εγγυάται σε όλα τα άτομα εντός της επικράτειάς τους που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους εμπεριέχει την υποχρέωση να μην εκδίδουν, να μην απελαύνουν, να μην επαναπροωθούν ή να μην απομακρύνουν κανένα στα σύνορα εδαφών όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Συμφώνου. Η απαγόρευση αυτή αφορά τόσο την απομάκρυνση στη χώρα προορισμού όσο και την περαιτέρω απομάκρυνση από αυτήν σε τρίτη χώρα. Οι αρμόδιες δικαστικές και διοικητικές αρχές υποχρεούνται να γνωρίζουν ότι είναι αναγκαίο να διασφαλίζουν την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Σύμφωνο»), και [το Γενικό Σχόλιο No. 6 \(2005\) της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού «Μεταχείριση των Ασυλόδευτων και των Χωρισμένων από την Οικογένειά τους Παιδιών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους»](#), UN Doc. CRC/GV/2005/6, 3.6.2005, παράγραφος 27.

²⁴ Για τα συμβαλλόμενα κράτη στο Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων η Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει αναγνωρίσει ρητά αυτήν την άποψη στο Γενικό Σχόλιο No. 31, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 23, παράγραφος 10.

²⁵ Βλέπε General Comment No. 31 της Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ανωτέρω υποσημείωση 23, παρ. 12.

²⁶ Για περισσότερες πληροφορίες για το ζήτημα αυτό βλέπε [«Γνωμοδότηση για την Εξω-εδαφική Εφαρμογή της Αρχής της μη Επαναπροώθησης στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων»](#) (παράγραφοι 17 έως 22) και [«Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διπλωματικές Εγγυήσεις και τη Διεθνή Προστασία των Προσφύγων»](#).

20. Αλλά και τα περιφερειακά κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ορίζουν για την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* που απαγορεύει την έκδοση όταν ενέχει κίνδυνο για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα του εκζητούμενου. Για παράδειγμα, στην Αμερική, το άρθρο 22 (8) της Αμερικανικής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1969 προβλέπει ότι «σε καμία περίπτωση δεν απελαύνεται αλλοδαπός ούτε απομακρύνεται σε άλλη χώρα, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για τη χώρα καταγωγής του, αν στη χώρα αυτή κινδυνεύει από παραβίαση του δικαιώματός του στην προστασία της ζωής ή της προσωπικής του ελευθερίας λόγω φυλής, εθνικότητας, θρησκείας, κοινωνικής θέσης, ή πολιτικών πεποιθήσεων». Το άρθρο 13 (4) της Διαμερικανικής Σύμβασης του 1985 για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων ορίζει ότι «απορρίπτεται το αίτημα της έκδοσης και δεν παραδίδεται ο ενδιαφερόμενος στο εκζητούν κράτος όταν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι σ' αυτό κινδυνεύει η ζωή του, να υποστεί βασανιστήρια ή άλλη σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή να δικαστεί από ειδικά ή *ad hoc* δικαστήρια». Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου η υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* είναι εγγενής στην υποχρέωση που έχουν αναλάβει τα κράτη δυνάμει του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του 1950 για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) να προστατεύουν κάθε πρόσωπο που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους από τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Στο πλαίσιο του άρθρου τούτου τα κράτη ευθύνονται όταν υπάρχει πραγματικός κίνδυνος έκθεσης του ενδιαφερόμενου σε παρόμοια μεταχείριση λόγω της εξαναγκασμένης απομάκρυνσης του, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης²⁷.

3. Ιεράρχηση των υποχρεώσεων

21. Κατά την εξέταση του αιτήματος έκδοσης, ενδέχεται να ανακύψει σύγκρουση υποχρεώσεων στο κράτος στο οποίο τούτο απευθύνεται. Από τη μία πλευρά, η υποχρέωση έκδοσης μπορεί να στηρίζεται σε διμερή ή πολυμερή συμφωνία στην οποία είναι συμβαλλόμενα το εκζητούν κράτος και το κράτος στο οποίο απευθύνεται το σχετικό αίτημα ή σε διατάξεις διεθνών ή περιφερειακών κειμένων που ιδρύουν την υποχρέωση έκδοσης ή άσκησης ποινικής δίωξης. Από την άλλη πλευρά, το κράτος δεσμεύεται από την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* των προσφύγων δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου που αποκλείουν την παράδοση του πρόσφυγα ή του αιτούντα άσυλο στο εκζητούν κράτος όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, υπερισχύει της υποχρέωσης έκδοσης η απαγόρευση παράδοσης του ενδιαφερόμενου που προβλέπουν το διεθνές προσφυγικό δίκαιο και το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

22. Η υπεροχή των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν τα κράτη δυνάμει του δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν εξαρτάται από τις ειδικότερες σχετικές διατάξεις της συνθήκης που ιδρύει την υποχρέωση έκδοσης²⁸ αλλά από τη φύση τους²⁹ και τη θέση τους στην ιεραρχία της διεθνούς έννομης

²⁷ Βλέπε για παράδειγμα την απόφαση της 7.7.1989 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση [Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) (προσφυγή No. 14038/88) και τη μεταγενέστερη νομολογία του στις υποθέσεις [Cruz Varas κατά Σουηδίας](#) (προσφυγή No. 15567/89), [Vilvarajah et al. κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) (προσφυγή No. 13164/87), [Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) (προσφυγή No. 22414/93), [Ahmed κατά Αυστρίας](#), (προσφυγή No. 25964/94), [T.I. Κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) (Προσφυγή No. 43844/98). [Για την απόδοση των προαναφερόμενων αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην ελληνική βλέπε σε ΕΔΠΑ 1998, σελ. 229, 234, 238, 254, 261, και ΕΔΠΑ 2004, σελ. 541 αντίστοιχα]. Στην υπόθεση της 28.2.2008 επί της υπόθεσης [Saadi κατά Ιταλίας](#) το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επαναβεβαίωσε την προηγούμενη νομολογία του σύμφωνα με την οποία η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας που ορίζει το άρθρο 3 της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της εγγενούς σ' αυτήν υποχρέωσης της *μη επαναπροώθησης*, είναι απόλυτη και εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου, χαρακτηριζόμενη ως ανεπιθύμητη ή επικίνδυνη, και από το αδίκημα το οποίο φέρεται να τέλεσε. Το Δικαστήριο επαναβεβαίωσε προηγούμενη νομολογία του σύμφωνα με την οποία προκειμένου να διαπιστώσει εάν ευθύνεται το συμβαλλόμενο κράτος στο πλαίσιο του άρθρου 3 δεν εξισορροπεί τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης με τους λόγους που προβάλλονται ως βάση της απέλασης.

²⁸ Βλέπε για παράδειγμα τη [διάταξη της παραγράφου 6 της Διαμερικανικής Σύμβασης Έκδοσης του 1981](#) που προβλέπει ότι «καμιά διάταξη της Σύμβασης δεν ερμηνεύεται με τρόπο που να περιορίζει το δικαίωμα ασύλου όταν η άσκησή του είναι προσήκουσα».

²⁹ Σε αντίθεση με τις συνθήκες που ιδρύουν υποκειμενικά αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις μεταξύ των κρατών, τα κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των προσφύγων ιδρύουν «ειδικές έννομες τάξεις που περιλαμβάνουν αντικειμενικές υποχρεώσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου». Βλέπε M.N. Shaw, *International Law*, 4th edition, Cambridge University Press, Cambridge (1997), p. 696.

τάξης. Τούτο απορρέει από το άρθρο 103, σε συνδυασμό με τα άρθρα 55 (γ) και 56, του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Το άρθρο 103 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών προβλέπει την υπεροχή των υποχρεώσεων που ιδρύει σε σχέση με όσες επιβάλλουν άλλες διεθνείς συμφωνίες³⁰. Επιπλέον, σύμφωνα με τα άρθρα 55 (γ) και 56 του Χάρτη, τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών δεσμεύονται για την επίτευξη των σκοπών του Οργανισμού, που είναι μεταξύ άλλων ο καθολικός σεβασμός και η τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας³¹.

23. Οι υποχρεώσεις που ιδρύουν το διεθνές προσφυγικό δίκαιο και το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου υπερέχουν έναντι όσων απορρέουν από άλλες διεθνείς συνθήκες, συμπεριλαμβανομένων όσων συνάπτουν τα κράτη για την καταστολή και την πρόληψη της τρομοκρατίας³². Σε αυτό το πλαίσιο, το Συμβούλιο Ασφαλείας και η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ κατ' επανάληψη έχουν αναφερθεί στην υποχρέωση των κρατών να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του ανθρωπιστικού δικαίου³³ όταν υιοθετούν μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Και τα δύο αυτά όργανα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών παραπέμπουν ρητά στις υποχρεώσεις που απορρέουν για τα κράτη μέλη από τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της *μη επαναπροώθησης*³⁴. Ειδικότερα για την έκδοση, το Παράρτημα του Σχεδίου Δράσης της Παγκόσμιας Αντι-τρομοκρατικής Στρατηγικής

³⁰ Ειδικότερα, το άρθρο 103 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (Α.Ν. 585/1945, ΦΕΚ 242, τ. Α') ορίζει: « Εν περιπτώσει συγκρούσεως των κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεων των μελών των Ηνωμένων Εθνών προς τας υποχρεώσεις αυτών εξ οιασδήποτε άλλης διεθνούς Συμφωνίας θα προέχουσιν οι κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεις αυτών».

³¹ Το άρθρο 55 (γ) του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (Α.Ν. 585/1945, ΦΕΚ 242, τ. Α') ορίζει: «Προς τον σκοπόν του να δημιουργηθώσι συνθήκαι σταθερότητας και ευημερίας αίτινες είναι αναγκαίαι δια τας ειρηνικάς και φιλικάς σχέσεις μεταξύ των Εθνών, βασιζόμεναι επί του σεβασμού της αρχής της ισότητας των δικαιωμάτων και αυτοδιαθέσεως των λαών, τα Ηνωμένα Έθνη θα ευνοήσωσιν: ... (γ) καθολικόν σεβασμόν και διασφάλισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών δια πάντας αδιακρίτως φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας». Το άρθρο 56 του Χάρτη ορίζει: «Πάντα τα μέλη υπόσχονται ότι θα ενεργώσιν από κοινού ή μεμονωμένως εν συνεργασία μετά του Οργανισμού δια την επιτυχίαν των σκοπών των εκτεθειμένων εν άρθρω 55».

³² Βλέπε τις παραγράφους 2 και 7 του Προοιμίου της απόφασης S/RES/1624(2004) που υιοθέτησε το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 14.9.2005 και την παράγραφο 4 (που υπενθυμίζει το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να ζητά και να απολαμβάνει άσυλο, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου). Βλέπε επίσης την παράγραφο 8 του Προοιμίου της Διακήρυξης που συμπληρώνει τη Διακήρυξη του 1994 για τα Μέτρα Εξάλειψης της Διεθνούς Τρομοκρατίας (υιοθετήθηκε στις 16.1.1997 με την απόφαση A/RES/51/210 του Συμβουλίου Ασφαλείας) καθώς και τις παραγράφους 7 του Προοιμίου και την παράγραφο 5 της απόφασης A/RES/60/158 που υιοθέτησε το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 28.2.2006 για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών κατά την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας.

³³ Βλέπε αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας SC/RES/1269 (1999) της 19.10.1999, παράγραφος 4 (iv) – SC/RES/1373 (2001) της 28 Σεπτεμβρίου 2001, παραγράφους 3(f) και 3(g) – S/RES/1456(2003) της 20 Ιανουαρίου 2003, Παράρτημα, παράγραφος 6 – S/RES/1535(2004) της 26 Μαρτίου 2004, Παράρτημα, παράγραφος 6 του Προοιμίου – S/RES/1566(2004) της 8 Οκτωβρίου 2004, παράγραφος 4 του Προοιμίου – SC/RES/1617 (2005) της 29 Ιουλίου 2005, παράγραφος 4 του Προοιμίου – S/RES/1624 (2005) της 14 Σεπτεμβρίου 2005, παράγραφοι 2 του Προοιμίου και 4 της Απόφασης. Βλέπε επίσης Αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης A/RES/49/60 της 9 Δεκεμβρίου 2004, Παράρτημα, παράγραφος 5 – A/RES/51/210 της 17 Δεκεμβρίου 1996, Παράρτημα, παράγραφος 6 του Προοιμίου (με ειδική αναφορά στα άρθρα 1, 2, ρε και 33 της Σύμβασης του 1951) και 7 – A/RES/57/219 της 27 Φεβρουαρίου 2003 για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών κατά την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, παράγραφος 1 – A/RES/58/187 της 22 Μαρτίου 2004 για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών κατά την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, παράγραφος 1 – A/RES/60/1 της 24 Οκτωβρίου 2005 για τα Αποτελέσματα της Παγκόσμιας Διάσκεψης του 2005, παράγραφος 85 – A/60/43 της 6 Ιανουαρίου 2006, παράγραφοι 11 και 19 του Προοιμίου και παράγραφος 3 της Απόφασης – A/RES/60/158 της 28 Φεβρουαρίου 2006 για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών κατά την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, παράγραφοι 7 και 13 του Προοιμίου και παράγραφοι 1 και 5 της Απόφασης – A/RES/62/71 της 8 Ιανουαρίου 2008 για τα Μέτρα για την Εξάλειψη της Διεθνούς Τρομοκρατίας, παράγραφοι 12 και 20 του Προοιμίου και ειδικότερα την Απόφαση A/RES/62/159 της 11 Μαρτίου 2008 για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών κατά την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας.

³⁴ Βλέπε απόφαση της Γενικής Συνέλευσης A/60/288 της 6 Σεπτεμβρίου 2006 για την Παγκόσμια Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, Παράρτημα, II. 3.

του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση στις 6 Σεπτεμβρίου 2006, επιβεβαιώνει ρητά την ανάγκη για πλήρη συμμόρφωση των κρατών με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου, και ειδικότερα δυνάμει του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

B. Η εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης στις περιπτώσεις έκδοσης προσφύγων ή αιτούντων άσυλο

1. Πρόσφυγες

*Αίτημα έκδοσης από τη χώρα καταγωγής του πρόσφυγα*³⁵

24. Το άρθρο 33 παρ. 1 της Σύμβασης του 1951 ή το διεθνές εθιμικό δίκαιο απαγορεύουν στη χώρα ασύλου να παραδώσει τον πρόσφυγα στη χώρα καταγωγής του, όταν αιτείται την έκδοσή του. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η αρχή της μη επαναπροώθησης του διεθνούς προσφυγικού δικαίου ιδρύει αρνητική προϋπόθεση για την έκδοση, εκτός αν οι αρχές του κράτους ασύλου στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης αποδεικνύουν ότι ο ενδιαφερόμενος πρόσφυγας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης του 1951³⁶. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, το κράτος ασύλου στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης δεσμεύεται από την υποχρέωση συμμόρφωσης με την αρχή της μη επαναπροώθησης που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου³⁷.

25. Τα προαναφερόμενα εφαρμόζονται अपαρέγκλιτα όταν το εκζητούν κράτος εγγυάται ότι θα επιφυλάξει στον εκζητούμενο πρόσφυγα μεταχείριση απαλλαγμένη από διώξεις ή άλλης μορφής βλάβη μετά την παράδοσή του. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι δεσμεύσεις αυτού του τύπου, συχνά αποκαλούμενες «διπλωματικές εγγυήσεις», όταν πρόκειται για πρόσφυγα που, απολαμβάνοντας την προστασία του άρθρου 33 παρ. 1 της Σύμβασης του 1951, απομακρύνεται άμεσα ή έμμεσα στη χώρα καταγωγής του³⁸. Και τούτο γιατί η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πρόσωπο του εκζητούμενου σημαίνει ότι διαπιστώνεται ότι εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής του. Όταν η χώρα ασύλου έχει καθορίσει ότι συντρέχουν στο πρόσωπο του εκζητούμενου οι προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι θεμελιωδώς ασυμβίβαστη με την προστασία που παρέχει η Σύμβαση του 1951 η αναζήτηση εγγυήσεων από τη χώρα καταγωγής του για τη σύμφωνη με το δίκαιο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου μεταχείρισή του όταν επιστρέψει σε αυτήν³⁹.

Αίτημα έκδοσης από χώρα διαφορετική από τη χώρα καταγωγής του πρόσφυγα

26. Όταν εκζητούν κράτος δεν είναι η χώρα καταγωγής του πρόσφυγα το κράτος ασύλου, στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης, οφείλει να εξετάσει εάν η παράδοση του ενδιαφερόμενου παραβιάζει την υποχρέωση μη επαναπροώθησης που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁴⁰. Δηλαδή, πρέπει να εξετάσει εάν αποτέλεσμα της έκδοσης είναι η έκθεση του πρόσφυγα σε κίνδυνο δίωξης, βασανιστηρίων ή άλλης ανεπανόρθωτη βλάβης ή η περαιτέρω απομάκρυνσή του στη χώρα καταγωγής του ή σε τρίτη χώρα όπου διατρέχει παρόμοιο κίνδυνο.

27. Στο προαναφερόμενο πλαίσιο το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης οφείλει να αξιολογήσει τη μεταχείριση που θα επιφυλάξει στον εκζητούμενο το εκζητούν κράτος. Επιβάλλεται να

³⁵ Ο όρος «χώρα καταγωγής» στο παρόν σημείωμα σημαίνει τη χώρα της ιθαγένειας ή στην περίπτωση των ανιθαγενών προσφύγων ή αιτούντων άσυλο τη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής.

³⁶ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 13 έως 15.

³⁷ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 17 – 20. Βλέπε επίσης *Suresh Factum*, ανωτέρω υποσημείωση 15, *Σημείωση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διπλωματικές Εγγυήσεις και τη Διεθνή Προστασία των Προσφύγων*, ανωτέρω υποσημείωση 26 (παράγραφος 31) και *E. Lauterpacht and D. Bethlehem*, ανωτέρω υποσημείωση 5, παράγραφοι 159 (iii), 166 και 179.

³⁸ Βλέπε, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Suresh Factum*, ανωτέρω υποσημείωση 15, παράγραφος 51.

³⁹ Βλέπε, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Suresh Factum*, ανωτέρω υποσημείωση 15, παράγραφος 52.

⁴⁰ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 8 έως 20.

αξιολογηθούν, υπό το φως όλων των σχετικών περιστάσεων, οι διπλωματικές εγγυήσεις που ενδεχομένως παρέχει το εκζητούν κράτος για τη μεταχείριση που υπόσχεται να επιφυλάξει στον ενδιαφερόμενο πρόσφυγα μετά την παράδοσή του.

28. Το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου επιτρέπει την απομάκρυνση ενός προσώπου σε άλλο κράτος επί τη βάση των διπλωματικών εγγυήσεων μόνον εφόσον αποκλείεται πραγματικά και αποτελεσματικά κάθε κίνδυνος να υποστεί ο ενδιαφερόμενος σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Για το σκοπό αυτό πρέπει να αποδεικνύεται ότι οι διπλωματικές εγγυήσεις:

(i) αποτελούν το κατάλληλο μέσο που εκμηδενίζει κάθε κίνδυνο κακομεταχείρισης του ενδιαφερόμενου, και

(ii) μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστες με καλή πίστη από το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης⁴¹.

29. Ενώ είναι σχετικά απλός ο καθορισμός της καταλληλότητας και της αξιοπιστίας των διπλωματικών εγγυήσεων στις περιπτώσεις της θανατικής ποινής η αξιολόγησή τους είναι ιδιαίτερα προβληματική όταν ο ενδιαφερόμενος διατρέχει τον κίνδυνο βασανιστηρίων ή άλλων μορφών κακομεταχείρισης⁴². Σε μια έκθεση όπου παραθέτει, μεταξύ άλλων, παραδείγματα της κρατικής πρακτικής σε περιπτώσεις διπλωματικών εγγυήσεων, ο Ειδικός Απεσταλμένος για τα Βασανιστήρια και άλλους τρόπους σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας εξέφρασε την άποψη σύμφωνα με την οποία «είναι αναξιόπιστες και αναποτελεσματικές οι εγγυήσεις προκειμένου για την προστασία από τα βασανιστήρια και την κακομεταχείριση: συνήθως παρέχονται από κράτη που εφαρμόζουν συστηματικά μεθόδους βασανιστηρίων· έχει αποδειχθεί ότι δεν εξασφαλίζουν την προστασία από τα βασανιστήρια οι μηχανισμοί παρακολούθησης της μεταχείρισης που επιφυλάσσεται στον ενδιαφερόμενο μετά την παράδοση· οι διπλωματικές εγγυήσεις δεν είναι νομικά δεσμευτικές και επομένως δεν παράγουν έννομες συνέπειες ούτε ιδρύουν την ευθύνη του κράτους που τις παρέχει στην περίπτωση που τις παραβιάσει· και τέλος, ο ενδιαφερόμενος που αποσκοπεί να προστατεύσουν αδυνατεί να ασκήσει προσφυγή στην περίπτωση παραβίασής τους. Επομένως, προκειμένου για την προστασία από τα βασανιστήρια ο Ειδικός Απεσταλμένος θεωρεί ότι τα κράτη δεν μπορούν να προσφεύγουν στις διπλωματικές εγγυήσεις όταν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι μετά την επιστροφή του ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή κακομεταχείριση»⁴³.

30. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στο προαναφερόμενο πλαίσιο πρέπει να εξετάζονται οι διπλωματικές εγγυήσεις που παρέχονται κατά τη διαδικασία της έκδοσης πρόσφυγα σε χώρα διαφορετική από τη χώρα καταγωγής του. Για να μην παραβιάσει την υποχρέωση μη επαναπροώθησης που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης οφείλει να εξετάσει εάν οι εγγυήσεις που παρέχει το εκζητούν κράτος αποτελούν το κατάλληλο και αξιόπιστο μέσο προστασίας του ενδιαφερόμενου από τον κίνδυνο της δίω-

⁴¹ Τα κριτήρια αυτά αναπτύχθηκαν στη νομολογία των διεθνών, περιφερειακών και εθνικών δικαστηρίων στις περιπτώσεις όπου η έκδοση εξέθετε τον ενδιαφερόμενο στον κίνδυνο της θανατικής ποινής ή των σοβαρών παραβιάσεων του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη καθώς και σε απέλαση ή απομάκρυνση σε κίνδυνο βασανιστηρίων ή άλλων μορφών κακομεταχείρισης. Το ζήτημα αντιμετωπίστηκε επίσης από τα όργανα των συνθηκών προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και από εμπειρογνώμονες της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε. Για λεπτομερέστερη ανάλυση βλέπε *Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διπλωματικές Εγγυήσεις και τη Διεθνή Προστασία των Προσφύγων*, ανωτέρω υποσημείωση 26, παράγραφοι 20 έως 26.

⁴² Για παράδειγμα, για το ζήτημα αυτό αποφάνθηκε το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά στην παράγραφο 123 της απόφασης επί της υπόθεσης *Suresh v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration)*, [2002] 1 S.C.R. 3, 2002, SCC 1: «Είναι χρήσιμο ένα επιπλέον σχόλιο για τις εγγυήσεις. Επιβάλλεται η διάκριση μεταξύ των εγγυήσεων που παρέχει ένα κράτος δεσμευόμενο για τη μη εκτέλεση της θανατικής ποινής (μέσω νόμιμης διαδικασίας) και των εγγυήσεων που παρέχει ένα κράτος δεσμευόμενο για τη μη προσφυγή στη μέθοδο των βασανιστηρίων (παράνομη διαδικασία). Σημειώνεται ότι είναι δύσκολη η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των εγγυήσεων που παρέχει ένα κράτος δεσμευόμενο για τη μη χρήση βασανιστηρίων στο μέλλον όταν έχει ήδη επιτρέψει στο παρελθόν τα παράνομα βασανιστήρια ή σε άλλους να διαπράξουν βασανιστήρια στο έδαφός του. Η δυσκολία αυτή είναι έντονη στις περιπτώσεις όπου τα βασανιστήρια διαπράττονται όχι μόνον με την ανοχή αλλά και λόγω της ανικανότητας του ενδιαφερόμενου κράτους να ελέγξει τη συμπεριφορά των αξιωματούχων του. Εξ ου και η ανάγκη διάκρισης μεταξύ των εγγυήσεων που αφορούν στη θανατική ποινή από τις εγγυήσεις που αφορούν στα βασανιστήρια. Είναι ευκολότερη η παρακολούθηση των εγγυήσεων που παρέχονται περί μη εκτέλεσης της θανατικής ποινής και γενικότερα είναι πιο αξιόπιστες από αυτές που αφορούν στα βασανιστήρια».

⁴³ Βλέπε Ειδικός Απεσταλμένος για τα Βασανιστήρια και άλλη Σκληρή, Απάνθρωπη ή Εξευτελιστική Μεταχείριση ή Τιμωρία, *Έκθεση στη Γενική Συνέλευση, U.N. Doc. A/60/316, 30 Αυγούστου 2005, παράγραφος 51.*

ξης ή της περαιτέρω απομάκρυνσής του στη χώρα καταγωγής του ή σε οιαδήποτε άλλη χώρα όπου κινδυνεύει από διώξεις⁴⁴.

2. Αιτούντες άσυλο

Αίτημα έκδοσης από τη χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο

31. Το άρθρο 33 παρ. 1 της Σύμβασης του 1951 και το διεθνές εθιμικό δίκαιο εγγυώνται στους αιτούντες άσυλο την προστασία από την επαναπροώθηση καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Το κράτος ασύλου, στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης, δεν μπορεί να παραδώσει τον αιτούντα άσυλο στη χώρα καταγωγής του ενόσω εξετάζεται το αίτημά του για διεθνή προστασία, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου της προσφυγής⁴⁵.

32. Τούτο ισχύει και στην περίπτωση όπου το εκζητούν κράτος παρέχει διπλωματικές εγγυήσεις για τη μεταχείριση του αιτούντα άσυλο μετά την παράδοση. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, οι αρχές ασύλου του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης οφείλουν να αξιολογήσουν τις παρασχεθείσες από το εκζητούν κράτος διπλωματικές εγγυήσεις στο πλαίσιο της εξέτασης της βασιμότητας του φόβου δίωξης που εκφράζει ο ενδιαφερόμενος, δηλαδή ως στοιχείο του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Στις περιπτώσεις αυτές, επιβάλλεται να διερευνηθεί εάν πληρούνται τα κριτήρια που αναφέρονται ανωτέρω, στην παράγραφο 28 του παρόντος εγγράφου. Για να πληρούν το κριτήριο της καταλληλότητας, οι διπλωματικές εγγυήσεις πρέπει να αποκλείουν αποτελεσματικά κάθε ευλόγως πιθανή εκδήλωση διωκτικής συμπεριφοράς σε βάρος του ενδιαφερόμενου. Για την αξιολόγηση αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η έννοια της «δίωξης» στο διεθνές προσφυγικό δίκαιο περιλαμβάνει, χωρίς να περιορίζεται, σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως είναι η αυθαίρετη στέρηση της ζωής ή της προσωπικής ελευθερίας, τα βασανιστήρια ή άλλη σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία⁴⁶. Προκειμένου να καθορίσει εάν οι παρασχεθείσες εγγυήσεις είναι αξιόπιστες, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης οφείλει να εξετάσει τις ειδικότερες περιστάσεις που επικρατούν στο εκζητούν κράτος, μεταξύ των οποίων κάθε προηγούμενη πρακτική τήρησης παρόμοιων εγγυήσεων καθώς και την ύπαρξη ή την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών παρακολούθησης της εφαρμογής τους⁴⁷.

33. Η αρχή της μη επαναπροώθησης, που προβλέπει το άρθρο 33 παρ. 1 της Σύμβασης του 1951, απαγορεύει την έκδοση του αιτούντα άσυλο που πληροί τις προϋποθέσεις της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα, εκτός εάν η υπόθεση του ενδιαφερόμενου εμπίπτει σε μια από τις εξαιρέσεις της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου⁴⁸. Όμως, όπως προαναφέρθηκε ισχύει η απαγόρευση έκδοσης που προβλέπει το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου οπότε μπορεί να αποκλείεται η παράδοση του αιτούντα άσυλο στο εκζητούν κράτος⁴⁹.

34. Δεν δικαιούται την προστασία που προβλέπει το διεθνές προσφυγικό δίκαιο ο αιτών άσυλο που δεν πληροί τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα ή που αποδεικνύεται ότι εμπί-

⁴⁴ Για ενδελεχέστερη ανάλυση βλέπε το Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διπλωματικές Εγγυήσεις και τη Διεθνή Προστασία των Προσφύγων, ανωτέρω υποσημείωση 26, παράγραφοι 20 έως 26 και 48 έως 55. Βλέπε επίσης στη συνέχεια την παράγραφο 32 του παρόντος εγγράφου.

⁴⁵ Βλέπε ανωτέρω παράγραφο 11. Βλέπε επίσης στη συνέχεια παραγράφους 61 έως 68 για τη σχέση των διαδικασιών της έκδοσης και του ασύλου.

⁴⁶ Η δίωξη εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων για παράδειγμα των μεροληπτικών μέτρων που μεμονωμένα ή σωρευτικά παράγουν συνέπειες κατ' ουσίαν βλαπτικής φύσης. Οι περιορισμοί των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων μπορεί επίσης να συνιστούν δίωξη όταν στερούν στους θιγόμενους την ικανότητα να κερδίζουν τα προς το ζην. Βλέπε, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, [Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού των Καθεστώτος των Προσφύγων](#), παράγραφοι 51 έως 64.

⁴⁷ Για λεπτομερέστερη ανάλυση βλέπε το Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διπλωματικές Εγγυήσεις και τη Διεθνή Προστασία των Προσφύγων, ανωτέρω υποσημείωση 26, παράγραφοι 36 και 44 έως 55.

⁴⁸ Σημειώνεται ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης του 1951 δεν συμπεριλαμβάνονται στα κριτήρια υπαγωγής στο καθεστώς του πρόσφυγα και επομένως δεν εξετάζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου. Η εφαρμογή της εξαίρεσης που προβλέπει η παράγραφος 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης του 1951 σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος δεν επωφελείται της προστασίας από την επαναπροώθηση ακόμη και όταν πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο καθεστώς του πρόσφυγα.

⁴⁹ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 16 έως 20 και 24 του παρόντος εγγράφου.

ππει στο πεδίο εφαρμογής μιας εκ των ρητρών αποκλεισμού. Παρόλα αυτά, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης μπορεί να δεσμεύεται από την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, που απαγορεύει την έκδοση του εκζητούμενου⁵⁰.

Αίτημα έκδοσης από χώρα που δεν είναι η χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο

35. Όταν εκζητούν κράτος δεν είναι η χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης υποχρεούται, δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, να εξετάσει κάθε κίνδυνο που μπορεί να ενέχει η παράδοση του εκζητούμενου. Το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης οφείλει να εξετάσει στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας τυχόν παρασχεθείσες διπλωματικές εγγυήσεις για τη μεταχείριση που υπόσχεται να επιφυλάξει το εκζητούν κράτος στον αιτούντα άσυλο μετά την παράδοσή του, αξιολογώντας ειδικότερα εάν αυτή ενέχει τον κίνδυνο δίωξης, βασανιστηρίων ή άλλης ανεπανόρθωτης βλάβης⁵¹.

36. Το άρθρο 33 παρ. 1 της Σύμβασης του 1951 ή το διεθνές εθιμικό δίκαιο αποκλείουν την παράδοση του αιτούντα άσυλο στο εκζητούν κράτος όταν ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει να υποστεί σ' αυτό δίωξη για έναν από τους λόγους που προβλέπει ο ορισμός του πρόσφυγα ή να απομακρυνθεί περαιτέρω στη χώρα καταγωγής του⁵². Επιπλέον, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης οφείλει να εξακριβώσει ότι η παράδοση στο εκζητούν κράτος δεν παραβιάζει την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁵³.

37. Ο αιτών άσυλο μπορεί να εκδοθεί όταν αποδεικνύεται ότι η παράδοσή του στο εκζητούν κράτος δεν παραβιάζει την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου το κράτος ασύλου στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης. Ωστόσο, τα ενδιαφερόμενα κράτη οφείλουν να διασφαλίσουν την πρόσβαση του εκζητούμενου σε δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου, είτε στο εκζητούν κράτος είτε στο κράτος ασύλου στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης⁵⁴.

Γ. Έννομες συνέπειες της υποχρέωσης *μη επαναπροώθησης* στις περιπτώσεις έκδοσης προσφύγων ή αιτούντων άσυλο

1. Διατάξεις *μη επαναπροώθησης* στο πλαίσιο της έκδοσης

38. Η εθνική νομοθεσία πολλών κρατών προβλέπει την άρνηση της έκδοσης όταν ο εκζητούμενος είναι πρόσφυγας⁵⁵ και / ή κινδυνεύει να υποστεί μετά την παράδοσή του στο εκζητούν κράτος βασανιστήρια ή άλλες σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁵⁶. Επίσης, σε αρκετές χώρες απαγορεύεται ρητά η έκδοση των αιτούντων άσυλο⁵⁷. Σε άλλες, οι διατάξεις που προβλέπουν την *απαγόρευση επαναπροώθησης* των προσφύγων εφαρμόζονται και στους αιτούντες άσυλο. Στους πρόσφυγες και στους αιτούντες άσυλο εφαρμόζονται επίσης οι διατάξεις *μη επαναπροώθησης* του δικαίου έκδοσης ή του δικαίου αλλοδαπών που προβλέπουν γενικότερα την απαγόρευση απομάκρυνσης, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης, κάθε προσώπου του οποίου η ζωή ή η ελευθερία κινδυνεύει στο εκζητούν κράτος.

39. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες η εθνική νομοθεσία πρέπει να προβλέπει ρητά την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να αρνούνται την έκδοση του πρόσφυγα

⁵⁰ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 17 έως 20 του παρόντος εγγράφου.

⁵¹ Η αξιολόγηση αυτή περιλαμβάνει κατ' ανάγκη την εξέταση της καταλληλότητας και της αξιοπιστίας των εγγυήσεων. Βλέπε ανωτέρω, παραγράφους 28 και 32 του παρόντος εγγράφου και για λεπτομερέστερη ανάλυση το *Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διπλωματικές Εγγυήσεις και τη Διεθνή Προστασία των Προσφύγων*, ανωτέρω υποσημείωση 26, παράγραφος 37.

⁵² Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 11, 31 και 33 του παρόντος εγγράφου.

⁵³ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 17 έως 20 του παρόντος εγγράφου.

⁵⁴ Βλέπε στη συνέχεια παραγράφους 67 έως 68 και 88 έως 89 του παρόντος εγγράφου.

⁵⁵ Παρόμοιες διατάξεις περιλαμβάνουν οι εθνικές νομοθεσίες έκδοσης και ποινικής δικονομίας και / ή το συστηματικό δίκαιο. Επίσης, κάποιες διατάξεις που εφαρμόζονται στις περιπτώσεις έκδοσης προσφύγων και / ή αιτούντων άσυλο περιλαμβάνει η νομοθεσία ασύλου. Για μη εξαντλητικό κατάλογο βλέπε S. Karferer, *Extradition and asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, την υποσημείωση 401.

⁵⁶ Για παραδείγματα διατάξεων που απαγορεύουν την έκδοση όταν ενέχει κίνδυνο βασανιστηρίων βλέπε S. Karferer, *Extradition and asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφοι 132-133.

⁵⁷ Βλέπε για παράδειγμα το άρθρο 415 (1) (β) του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και το Τμήμα 501 (β) του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας της Δημοκρατίας της Σλοβακίας.

ή του αιτούντα άσυλο όταν παραβιάζει την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* που το ενδιαφερόμενο κράτος έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου ή του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Παρόμοιες διατάξεις αποτελούν σημαντική εγγύηση στο μέτρο που προβλέπουν ρητά τις διεθνείς νομικές προϋποθέσεις που επιβάλλεται να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Ωστόσο, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης δεσμεύεται από την υποχρέωση μη έκδοσης του ενδιαφερόμενου όταν η παράδοσή του στο εκζητούν κράτος παραβιάζει την *αρχή της μη επαναπροώθησης* του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και / ή του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ακόμη και στις περιπτώσεις όπου η εθνική νομοθεσία του δεν απαγορεύει ρητά την έκδοση για το λόγο αυτό⁵⁸.

2. Άλλες διατάξεις και αρχές του δικαίου της έκδοσης και η σχέση τους με την αρχή της μη επαναπροώθησης

Ρήτρες διακριτικής μεταχείρισης

40. Κάποιες συνθήκες έκδοσης, διεθνή κείμενα που αφορούν στην καταστολή, στην πρόληψη και στην τιμωρία τρομοκρατικών ενεργειών και άλλων μορφών διασυνοριακής εγκληματικότητας, καθώς και εθνικές νομοθεσίες έκδοσης παρέχουν τη δυνατότητα ή υποχρεώνουν το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης να αρνηθεί την παράδοση του εκζητούμενου για αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου όταν η έκδοση αποσκοπεί στη δίωξη και / ή στη διακριτική μεταχείριση του ενδιαφερόμενου. Αυτός ο λόγος άρνησης της έκδοσης – συχνά αποκαλούμενος στο δίκαιο της έκδοσης «ρήτρα διακριτικής μεταχείρισης» – είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη διάταξη *μη επαναπροώθησης* του άρθρου 33 παρ. 1 της Σύμβασης του 1951⁵⁹.

41. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες η συμμόρφωση του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης με την υποχρέωση *μη επαναπροώθησης* που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου διασφαλίζεται αποτελεσματικότερα όταν αυτή η εγγύηση προβλέπεται ρητά στην εθνική νομοθεσία και δεν επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των αρχών του ενδιαφερόμενου κράτους⁶⁰. Σημειώνεται όμως, ότι το πεδίο εφαρμογής των ρητρών διακριτικής μεταχείρισης του δικαίου της έκδοσης είναι περιορισμένο και διαφέρει σε καίρια σημεία από την *αρχή της μη επαναπροώθησης* του διεθνούς προσφυγικού δικαίου. Επομένως, δεν μπορεί να αποτελούν το μόνο μέσο που εγγυάται την απαγόρευση της *επαναπροώθησης* των προσφύγων ή των αιτούντων άσυλο στις διαδικασίες έκδοσης⁶¹. Συνε-

⁵⁸ Το διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει την αρχή σύμφωνα με την οποία το κράτος ευθύνεται για κάθε συμπεριφορά που παραβιάζει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου. Η αρχή αυτή διέπει τις πράξεις ή τις παραλείψεις όλων των οργάνων, των υπο-διαίρέσεων και των προσώπων που ασκούν νομοθετική, δικαστική ή εκτελεστική εξουσία και ενεργούν με αυτήν την ιδιότητά τους σε συγκεκριμένη περίπτωση. Τούτο εφαρμόζεται και στην αρχή σύμφωνα με την οποία ένα κράτος δεν μπορεί να επικαλείται τις διατάξεις του εθνικού δικαίου για να δικαιολογήσει την παράλειψη συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου. Βλέπε για παράδειγμα τα άρθρα 4 και 32 των *Άρθρων για την Ευθύνη των Κρατών*, παραρτήματος της Απόφασης 56/83 της 12.12.2001 της Γενικής Συνέλευσης για την Ευθύνη των Κρατών για τις Πράξεις που δεν δικαιολογεί το Διεθνές Δίκαιο και το σχολιασμό τους στην [Ετήσια Έκθεση της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, Κεφάλαιο IV](#).

⁵⁹ Βλέπε για παράδειγμα το άρθρο 3 (2) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως του 1957 (Ν.4165/1961, ΦΕΚ 75, τ. Α') που ορίζει ότι δεν χωρεί έκδοση «εάν το καλούμενον προς έκδοσιν μέρος έχει σοβαρούς λόγους να πιστεύει ότι η αίτησις εκδόσεως, αιτιολογηθείσα δια τινος παραβάσεως του κοινού δικαίου, υπεβλήθη επί τω σκοπώ διώξεως ή κολάσεως ατόμου δια φυλετικά, θρησκευτικά ή πολιτικά τούτου φρονήματα ή εθνικά τοιαύτα, ή ότι η θέσις του εν λόγω ατόμου διατρέχει κίνδυνος να επιδεινωθή από τον ένα ή τον έτερον των ως άνω λόγων». Το Ελβετικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο χαρακτήρισε αυτήν τη διάταξη ρητή έκφραση της *αρχής της μη επαναπροώθησης* του προσφυγικού δικαίου στο δίκαιο της έκδοσης (βλέπε αποφάσεις της 18 Δεκεμβρίου 1990, 1.Α127/1990/tg, απόσπασμα της απόφασης No. *IJRL/0152*, 5:2 *International Journal of Refugee Law* (1993), σελίδες 271–273 – 11 Σεπτεμβρίου 1996, BGE 122 II 373, σελίδες 380–382; και 14 Δεκεμβρίου , 1Α.267/2005/gji, σε 3.1). Για λεπτομέρειες όσον αφορά το περιεχόμενο και το πεδίο εφαρμογής των ρητρών διάκρισης του δικαίου της έκδοσης βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παραγράφους 88–104 και 249–252.

⁶⁰ Βλέπε επίσης το άρθρο 3 (β) της *Πρότυπης Συνθήκης για την Έκδοση* που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση το 1990 (Απόφαση A/RES/45/116 της 14 Δεκεμβρίου 1990, Παράρτημα), και το άρθρο 5 του Πρότυπου Δικαίου για την Έκδοση (2004) που συντάχθηκε από το Γραφείο Ναρκωτικών και Εγκληματικότητας του ΟΗΕ (UNODC) και προτείνει να αποτελούν οι ρήτρες διάκρισης θεσμοθετημένο λόγο απαγόρευσης της έκδοσης.

⁶¹ Οι περισσότερες συνθήκες έκδοσης και οι εθνικές νομοθεσίες δεν περιλαμβάνουν τη συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα στους λόγους που δικαιούται να επικαλεστεί ο εκζητούμενος για να αποκρούσει το αίτημα έκδο-

πώς, στην περίπτωση της έκδοσης των προσφύγων ή των αιτούντων άσυλο το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης δεσμεύεται, εκτός από την *απαγόρευση επαναπροώθησης* που προβλέπει το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, και από την *υποχρέωση μη επαναπροώθησης* που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου.

Άλλοι λόγοι άρνησης της έκδοσης

42. Υπάρχουν και άλλοι λόγοι άρνησης της παράδοσης του εκζητούμενου που προβλέπει το δίκαιο της έκδοσης και μπορεί να εφαρμοστούν στους πρόσφυγες ή στους αιτούντες άσυλο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μπορεί να αρνηθεί την παράδοση του εκζητούμενου όταν θεωρεί ότι είναι πολιτικής φύσης το αδίκημα στο οποίο στηρίζεται το αίτημα της έκδοσης («εξαίρεση του πολιτικού εγκλήματος») ⁶². Από τη δεκαετία του 1970 έχει περιοριστεί αισθητά το πεδίο εφαρμογής αυτού του λόγου άρνησης της έκδοσης, καθώς οι συνθήκες έκδοσης και άλλα διεθνή κείμενα, συμπεριλαμβανομένων των συμβάσεων και των πρωτοκόλλων που ρυθμίζουν πτυχές της τρομοκρατίας, χαρακτηρίζουν όλο και περισσότερα εγκλήματα μη πολιτικά. Παρόλα αυτά, στο μέτρο που προβλέπεται στην εθνική νομοθεσία, η εξαίρεση του πολιτικού εγκλήματος μπορεί να εφαρμοστεί στις διαδικασίες έκδοσης πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο ⁶³.

43. Ανάλογα με τις περιστάσεις, όταν υπάρχει κίνδυνος εκτέλεσης της θανατικής ποινής στο εκζητούν κράτος ⁶⁴ το ενδιαφερόμενο κράτος μπορεί να απορρίψει το αίτημα της έκδοσης κατ' επίκληση των θεμελιωδών εννοιών της δικαιοσύνης και του δικαίου που διέπουν την έννομη τάξη του ⁶⁵ ή για ανθρωπιστικούς λόγους ⁶⁶. Ειδικότερα, στην περίπτωση της θανατικής ποινής, κάμπτεται κάθε κώλυμα απαγόρευσης της έκδοσης όταν το εκζητούν κράτος παρέχει αξιόπιστες εγγυήσεις περί μη εκτέλεσης ή καταδίκης του εκζητούμενου στην εσχάτη των ποινών. Κάποιες φορές παρέχονται εγγυήσεις όταν εκφράζονται ανησυχίες για το σεβασμό του δικαιώματος του εκζητούμενου σε δίκαιη δίκη. Όμως, είναι σημαντικό να σημειωθεί, ότι παρόμοιες εγγυήσεις δεν υπερισχύουν της υποχρέωσης που έχει αναλάβει το ενδιαφερόμενο κράτος, δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, να

σης και επομένως στο πεδίο εφαρμογής αυτού του λόγου άρνησης αν και οι ρήτρες διάκρισης κάποιων πιο πρόσφατων κειμένων έκδοσης περιλαμβάνουν τουλάχιστον κάποια από τα στοιχεία που καλύπτει η έννοια της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Επιπλέον, οι ρήτρες διάκρισης αφορούν κατ' αρχήν τον κίνδυνο δίωξης ή βλάβης που διατρέχει ο φυγόδικος στο πλαίσιο της ποινικής δίωξης ή τιμωρίας μετά την παράδοσή του και σε ορισμένες περιπτώσεις αναφέρονται ρητά στον κίνδυνο βλάβης κατά τη «δίκη». Δεν εφαρμόζονται κατ' ανάγκη όταν ο εκζητούμενος μπορεί να κινδυνεύει από άλλες μορφές δίωξης. Για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, η αρχή της μη επαναπροώθησης παρέχει ευρύτερη προστασία καθώς εφαρμόζεται σε οιασδήποτε μορφής μεταχείριση που συνιστά δίωξη εφόσον αυτή οφείλεται σε λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων. Από την άλλη πλευρά, το προσωπικό πεδίο εφαρμογής των ρητρών διάκρισης δεν περιορίζεται στους πρόσφυγες ή στους αιτούντες άσυλο. Εφόσον υπάρχει κίνδυνος δίωξης ή βλάβης για πολιτικούς λόγους ο λόγος άρνησης του δικαίου της έκδοσης εφαρμόζεται ακόμη και όταν έχει αποκλειστεί η υπαγωγή του εκζητούμενου στο καθεστώς του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951. Βλέπε επίσης S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παραγράφους 249– 252.

⁶² Από τα μέσα του 19ου αιώνα οι συμφωνίες έκδοσης και οι εθνικές νομοθεσίες υιοθετούν κατά κανόνα την αρχή σύμφωνα με την οποία δεν χωρεί έκδοση όταν το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το σχετικό αίτημα θεωρεί ότι είναι πολιτικής φύσης το αδίκημα για το οποίο αυτή ζητείται.

⁶³ Για παράδειγμα στις περιπτώσεις των πράξεων όπως είναι η προδοσία, ο στασιασμός, η πρόκληση βλάβης στο κράτος, η κατασκοπία, η ανατρεπτική προπαγάνδα, η ίδρυση ή η συμμετοχή σε απαγορευμένο πολιτικό κόμμα ή η εκλογική απάτη που παραδοσιακά χαρακτηρίζονται πολιτικά εγκλήματα για τα οποία χωρεί άρνηση έκδοσης. Για λεπτομερέστερη ανάλυση αυτού του λόγου άρνησης του δικαίου της έκδοσης βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφοι 72–85 και 244–248. Επίσης, βλέπε στη συνέχεια του παρόντος εγγράφου παράγραφο 81.

⁶⁴ Όλο και περισσότερα κράτη δεσμεύονται να μην ικανοποιήσουν το αίτημα έκδοσης όταν υπάρχει κίνδυνος της θανατικής ποινής επικαλούμενα τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του συνθηκών του διεθνούς δικαίου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και / ή διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας (συνήθως συνταγματικών). Βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφοι 109 και 143–147.

⁶⁵ Τούτο μπορεί για παράδειγμα να εφαρμοστεί στην περίπτωση όπου η δίωξη του εκζητούμενου παραβιάζει την αρχή «ου δισ δικάζειν» ή όταν ο εκζητούμενος κινδυνεύει να δικαστεί ερήμην ή από ειδικό δικαστήριο που παραβιάζει το δικαίωμα στη δίκαιη δίκη. Βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφοι 107–108 και 253.

⁶⁶ Για παράδειγμα, λόγω της προχωρημένης ηλικίας, ή λόγω ασθένειας του εκζητούμενου. Βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφοι 112 και 253.

μην απομακρύνει τον πρόσφυγα ή τον αιτούντα άσυλο όταν υπάρχει κίνδυνος δίωξης, βασανιστηρίων ή ανεπανόρθωτης βλάβης⁶⁷.

Άλλες σχετικές αρχές του δικαίου της έκδοσης

44. Άλλες αρχές του δικαίου της έκδοσης μπορεί επίσης να εφαρμόζονται στις περιπτώσεις των προσφύγων στο πλαίσιο της σχετικής συνθήκης έκδοσης και / η νομοθεσίας:

➤ Σύμφωνα με τον κανόνα της «ειδικότητας», το εκζητούν κράτος δεν μπορεί να ασκήσει δίωξη στον εκζητούμενο για αδικήματα άλλα από αυτά για τα οποία εκδόθηκε, εκτός εάν συγκατατεθεί σχετικά το κράτος που αποφάσισε την έκδοσή του.

➤ Το δίκαιο της έκδοσης μπορεί επίσης να απαιτεί τη συγκατάθεση του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης ως προϋπόθεση για την περαιτέρω έκδοση του ενδιαφερόμενου από το εκζητούν κράτος σε τρίτη χώρα για αδικήματα που τελέστηκαν πριν την έκδοση.

➤ Επιπλέον, το δίκαιο της έκδοσης παρέχει παραδοσιακά τη δυνατότητα στο κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης να παραδώσει τον εκζητούμενο υπό την προϋπόθεση ότι θα επιστρέψει στη δικαιοδοσία του μετά το πέρας της δίκης ή την έκτιση της ποινής.

45. Αυτές οι παραδοσιακές αρχές του δικαίου της έκδοσης παρέχουν σημαντικές νομικές εγγυήσεις στον εκζητούμενο. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη το ιδιαίτερο και σαφώς καθορισμένο πεδίο εφαρμογής του, δεν εγγυώνται στους πρόσφυγες και στους αιτούντες άσυλο επαρκή προστασία από την επιστροφή σε κίνδυνο διώξεων, βασανιστηρίων ή άλλης ανεπανόρθωτης βλάβης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης το κράτος που καλείται να κρίνει το σχετικό αίτημα δεσμεύεται από την υποχρέωση της *μη επαναπροώθησης*, που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ειδικότερα, ούτε η αρχή της ειδικότητας, ούτε η δέσμευση του εκζητούντος κράτους περί μη περαιτέρω έκδοσης ή απομάκρυνσης του εκζητούμενου μετά την ολοκλήρωση των ποινικών διαδικασιών αποτελούν επαρκή δικαιολογία για την έκδοση πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο στη χώρα καταγωγής του ή σε οιαδήποτε άλλη χώρα όπου διατρέχει κίνδυνο δίωξης⁶⁸. Στην περίπτωση έκδοσης του πρόσφυγα με επίκληση του άρθρου 33 (2) της Σύμβασης του 1951 μπορεί να είναι εφαρμοστέες οι διατάξεις περί *μη επαναπροώθησης* του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου που αποκλείουν την έκδοση. Όταν το εκζητούν κράτος δεν είναι η χώρα καταγωγής του του πρόσφυγα ή του αιτούντα άσυλο το κράτος που κρίνει το αίτημα της έκδοσης οφείλει να εξετάσει εάν η παράδοσή του ενέχει τον κίνδυνο της έκθεσής του σε διώξεις, βασανιστήρια ή άλλη ανεπανόρθωτη βλάβη⁶⁹.

III. Οι διαδικασίες έκδοσης και το καθεστώς της διεθνούς προστασίας των προσφύγων

A. Γενικές παρατηρήσεις

46. Παραδοσιακά, θεωρείτο ότι η έκδοση αποτελεί μόνο διακρατική υπόθεση: αναγνωριζόταν στον εκζητούμενο το δικαίωμα να εκφράσει τις αντιρρήσεις του για την παράδοσή του στο εκζητούν κράτος επικαλούμενος παραβίαση της ισχύουσας διακρατικής συμφωνίας. Οι εξελίξεις του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου έχουν επιφέρει θεμελιώδεις αλλαγές στη θέση του εκζητούμενου στη διαδικασία της έκδοσης. Η κρίση του αιτήματος έκδοσης από το κράτος στο οποίο απευθύνεται έχει σημαντικές επιπτώσεις για τον ενδιαφερόμενο. Λαμβάνοντας υπόψη τις συ-

⁶⁷ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 17 έως 20 του παρόντος εγγράφου.

⁶⁸ Για τις χώρες που σέβονται τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας έκρινε ότι, για την προστασία από την πολιτική δίωξη μπορεί να επαρκούν, αλλά όχι ως γενικός κανόνας, οι εγγυήσεις που παρέχει το εκζητούν κράτος για σεβασμό της αρχής της ειδικότητας (1 BvR 1457/81, 4 Μαΐου 1982). Το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Ελβετίας έκρινε ότι η αρχή της ειδικότητας και της καλής πίστης δεν προστατεύουν επαρκώς τον εκζητούμενο από τη δίωξη και ότι η ειδικότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά εναλλακτική μορφή προστασίας ως αρνητική προϋπόθεση της έκδοσης (1A.127/1990/tg, 18 Δεκεμβρίου 1991, απόσπασμα της απόφασης δημοσιευμένο σε No. IRJL/0152, 5:2 *International Journal of Refugee Law* (1993), σελίδες 271–273). Βλέπε επίσης την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας της Γαλλίας : *CE, 10 April 1991, Kilic* με την οποία επετράπη η έκδοση αναγνωρισμένου πρόσφυγα σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα επειδή, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου της έκδοσης η παράδοση του εκζητούμενου επιτρέπεται, μεταξύ άλλων, μόνον εφόσον διασφαλίζεται ότι δεν θα απομακρυνθεί περαιτέρω στη χώρα καταγωγής του. Βλέπε επίσης S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παραγράφους 65–68 και 122.

⁶⁹ Βλέπε ανωτέρω παράγραφο 26 του παρόντος εγγράφου.

νέπειες της έκδοσης απαιτούνται δικονομικές εγγυήσεις που διασφαλίζουν την εξέταση, στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας, ζητημάτων που αφορούν στη θέση και στο καθεστώς του εκζητούμενου καθώς και την αξιολόγηση κάθε κινδύνου που ενέχει η παράδοσή του στο εκζητούν κράτος. Τούτο είναι υψίστης σημασίας στις περιπτώσεις όπου η έκδοση αφορά πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο, για τους οποίους η παράδοση στο εκζητούν κράτος μπορεί να σημαίνει επαναπροώθηση σε διώξεις.

47. Η εθνική νομοθεσία έκδοσης καθώς και η σχετική εθνική νομολογία αντανακλούν την υποχρέωση του κράτους που κρίνει το αίτημα της έκδοσης να διασφαλίσει στον εκζητούμενο, στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης, τις κατάλληλες και αποτελεσματικές εγγυήσεις προστασίας από τις παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ωστόσο, τα δικονομικά δικαιώματα του εκζητούμενου διαφέρουν σημαντικά από κράτος σε κράτος⁷⁰.

48. Συνήθως, οι συνθήκες έκδοσης δεν περιλαμβάνουν διατάξεις για τις διαδικασίες εξέτασης του σχετικού αιτήματος. Κατά κανόνα, η εθνική νομοθεσία του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης ορίζει τη διαδικασία, καθώς και τα όργανα που είναι αρμόδια να κρίνουν εάν το σχετικό αίτημα πληροί τις τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις, και επομένως να αποφασίσουν την αποδοχή και / ή την απόρριψή του. Οι διαδικασίες που προβλέπει η εθνική νομοθεσία διαφέρουν ανάλογα με το νομικό σύστημα. Ωστόσο, σε πολλά κράτη η διαδικασία της έκδοσης προβλέπει διάφορα στάδια και την εμπλοκή διαφορετικών αρχών, δηλαδή:

(i) την αρχική διοικητική φάση που συνήθως συνίσταται στην εξέταση των τεχνικών προϋποθέσεων⁷¹ και ενίοτε στην προκαταρκτική εκτίμηση της πιθανότητας της αποδοχής του αιτήματος έκδοσης, ακολουθούμενης από

(ii) τη δικαστική κρίση του αιτήματος έκδοσης προκειμένου να αποφασιστεί εάν πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που ορίζει η σχετική εθνική νομοθεσία και / ή η εφαρμοστέα συνθήκη έκδοσης, και

(iii) την οριστική απόφαση της εκτελεστικής εξουσίας για την αποδοχή ή την απόρριψη του αιτήματος έκδοσης. Στις περισσότερες χώρες, δεσμεύει την εκτελεστική εξουσία η απόφαση του δικαστηρίου που κρίνει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την αποδοχή του αιτήματος έκδοσης. Όταν το δικαστήριο αποφαινεται ότι επιτρέπεται η έκδοση συνήθως ο αρμόδιος Υπουργός έχει τη διακριτική ευχέρεια είτε να παραδώσει το φυγόδικο, ενδεχομένως υπό όρους, είτε να αρνηθεί την έκδοση⁷².

49. Η νομοθεσία της έκδοσης δεν θεσπίζει δεσμευτικούς κανόνες για το στάδιο της διαδικασίας κατά το οποίο πρέπει να εξεταστούν ζητήματα που αφορούν στο καθεστώς του εκζητούμενου ως πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο. Σε ορισμένες χώρες, η εθνική νομοθεσία απαγορεύει στις αρμόδιες αρχές του κράτους, που έχει αναγνωρίσει στον εκζητούμενο το καθεστώς του πρόσφυγα, να εξετάσουν αίτημα έκδοσης που υποβάλουν οι αρχές της χώρας καταγωγής του⁷³. Σε άλλες, τα αιτήματα έκδοσης μπορεί να απορριφθούν κατά το αρχικό στάδιο, όταν οι αρμόδιες αρχές ενημερώνονται για το καθεστώς του πρόσφυγα, που έχει αναγνωρισθεί στο πρόσωπο του εκζητούμενου και κωλύει την παράδοσή του στο εκζητούν κράτος. Ωστόσο, γενικά, οι ισχυρισμοί του εκζητούμενου για τον κίνδυνο δίωξης ή άλλων σοβαρών βλαβών που ενέχει η ικανοποίηση του αιτήματος της έκδοσης εξετάζονται στο στάδιο της κρίσης του από τις δικαστικές αρχές και / ή στο τελικό στάδιο της λήψης απόφασης από την εκτελεστική εξουσία.

⁷⁰ Βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παραγράφους 170 έως 175.

⁷¹ Κατά κανόνα οι τυπικές προϋποθέσεις αφορούν στην υποβολή του αιτήματος στην αρμόδια αρχή, στην προσήκουσα υπογραφή του, στις πληροφορίες που απαιτούνται για την ταυτοποίηση του εκζητούμενου και στα αδικήματα για τα οποία υποβάλλεται το αίτημα της έκδοσης καθώς και στα έγγραφα που το συνοδεύουν κατά τα οριζόμενα στην ισχύουσα συνθήκη έκδοσης και / ή στη νομοθεσία του κράτους προς το οποίο απευθύνεται το σχετικό αίτημα.

⁷² Αλλού, το δίκαιο της έκδοσης προβλέπει διαδικασία δύο σταδίων με την οριστική απόφαση να λαμβάνεται σε κάποιες χώρες από τα δικαστήρια ενώ σε άλλες οι δικαστικές αρχές αποφαινούνται με μη δεσμευτικές γνωμοδοτήσεις. Κάποιες συμφωνίες έκδοσης προβλέπουν απλοποιημένες διαδικασίες που έχουν στόχο την επιτάχυνση της διαδικασίας και τη μείωση του κόστους της. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση εισήχθη το 2004 ένα σύστημα αμοιβαίως συμφωνημένων ενταλμάτων σύλληψης που αντικατέστησε τις διαδικασίες έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών (για περισσότερες πληροφορίες βλέπε http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/criminal/extradition/fsj_criminal_extradition_en.htm). Για λεπτομερέστερη επισκόπηση των διαδικασιών έκδοσης βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παραγράφους 155–169.

⁷³ Τούτο ισχύει για παράδειγμα στην Αργεντινή (σύμφωνα με το Τμήμα 20 του Νόμου No. 24.767 του 1997 για τη Διεθνή συνεργασία σε Ποινικά Θέματα), στη Βραζιλία (σύμφωνα με το Τμήμα 33 του Νόμου No. 9.474 του 1997 για τους Μηχανισμούς Εφαρμογής της Σύμβασης του 1951) ή στην Παραγουάη (σύμφωνα με το Τμήμα 7 του Νόμου No. 1938 του 2002 για τους Πρόσφυγες).

50. Ομοίως, το διεθνές προσφυγικό δίκαιο δεν προβλέπει ειδικότερη διαδικασία για την εξέταση των αιτημάτων έκδοσης των προσφύγων ή των αιτούντων άσυλο. Ωστόσο, η υποχρέωση διεθνούς προστασίας των προσφύγων που έχει αναλάβει το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης έχει ορισμένες διαδικαστικές συνέπειες για τον εκζητούμενο. Στη συνέχεια του παρόντος εγγράφου εξετάζονται οι εγγυήσεις που παρέχουν στο κράτος, στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης, τη δυνατότητα να συμμορφώνεται με αυτήν την υποχρέωση όταν ο εκζητούμενος είναι πρόσφυγας ή αιτών άσυλο και παρατίθενται οι θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη σχέση της έκδοσης με τις διαδικασίες ασύλου⁷⁴.

B. Η διαδικασία έκδοσης στην περίπτωση που ο εκζητούμενος είναι πρόσφυγας

51. Σε περιπτώσεις που ανακύπτει ζήτημα έκδοσης πρόσφυγα, η κύρια ανησυχία από την άποψη της διεθνούς προστασίας είναι να διασφαλιστεί ο πλήρης σεβασμός της αρχής της μη επαναπροώθησης. Στη συνέχεια (παράγραφοι 52-56) εξετάζονται οι εγγυήσεις που πρέπει να διέπουν τη διαδικασία της έκδοσης. Κατά την ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης είναι ιδιαίτερα σημαντικό να λαμβάνουν υπόψη τα ενδιαφερόμενα κράτη το θεμιτό συμφέρον των προσφύγων για προστασία της ιδιωτικής τους ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και τον πιθανό κίνδυνο που διατρέχουν όσοι συνδέονται μαζί τους. Αυτή η πτυχή εξετάζεται στις παραγράφους 57-58 του παρόντος εγγράφου.

1. Εγγυήσεις που διασφαλίζουν την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης

Αίτημα έκδοσης πρόσφυγα αναγνωρισμένου από το κράτος στο οποίο απευθύνεται το σχετικό αίτημα

52. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, όταν εκζητούν κράτος είναι η χώρα καταγωγής του αναγνωρισμένου, κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951, πρόσφυγα όλα τα κρατικά όργανα και οι θεσμικοί φορείς που εμπλέκονται στο χειρισμό του αιτήματος έκδοσης δεσμεύονται από τη διαπίστωση των αρμόδιων αρχών ασύλου ότι εκζητούμενος έχει ανάγκη τη διεθνή προστασία⁷⁵. Στις περιπτώσεις αυτές οι αρχές του κράτους ασύλου έχουν αναγνωρίσει ότι είναι βάσιμος ο φόβος δίωξης του ενδιαφερόμενου πρόσφυγα στο εκζητούν κράτος⁷⁶. Τούτο σημαίνει επίσης ότι έχει ήδη τεκμηριωθεί η απαγόρευση έκδοσης του πρόσφυγα, σύμφωνα με το άρθρο 33 (1) της Σύμβασης του 1951 ή το διεθνές εθνικό δίκαιο. Όμως, ανάλογα με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης, μπορεί να χρειαστεί να εξετάσουν οι αρμόδιες για την έκδοση αρχές εάν ο εκζητούμενος πρόσφυγας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής μιας εκ των εξαιρέσεων της αρχής της μη επαναπροώθησης που προβλέπει το άρθρο 33 (2) της Σύμβασης του 1951. Αν η σχετική εκτίμηση εντάσσεται στη διαδικασία της έκδοσης οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να αξιολογήσουν την κατάσταση του εκζητούμενου υπό το φως των ουσιαστικών προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 33 (2), ενώ η διαδικασία της έκδοσης πρέπει να διέπεται από τις διαδικαστικές και άλλες εγγυήσεις που απαιτεί η εφαρμογή της διάταξης αυτής⁷⁷.

53. Παρόλα αυτά, η εθνική νομοθεσία ορισμένων χωρών προβλέπει ότι οι αρμόδιες για την έκδοση αρχές δεν δεσμεύονται από την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πρόσωπο του εκζητούμενου από τις υπηρεσίες ασύλου. Όμως και σε αυτές τις περιπτώσεις, το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης υποχρεούται να διασφαλίσει ότι η σχετική απόφαση δεν παραβιάζει την υποχρέωση μη επαναπροώθησης που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁷⁸. Δεδομένου ότι έχει ήδη αναγνωρισθεί το καθεστώς του

⁷⁴ Για λεπτομερή ανάλυση της θέσης του εκζητούμενου στη διαδικασία της έκδοσης και για παραδείγματα διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας μερικών κρατών που κατά την εξέταση περιπτώσεων έκδοσης επιβάλλουν ως προϋπόθεση να λαμβάνονται υπόψη οι διεθνείς υποχρεώσεις καθώς και της σχετικής νομολογίας βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παραγράφους 170 έως 210.

⁷⁵ Τούτο εφαρμόζεται για παράδειγμα στις αποφάσεις των αρχών ασύλου στην Ελβετία (βλέπε τις [αποφάσεις του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Ελβετίας της 13.3.1989 BGE 115 V 4, σε 6–7 και 14.12.2005 1A.267/2005/gij σε 3.3](#)) καθώς και της Επιτροπής Προσφύγων των Προσφύγων στη Γαλλία (βλέπε Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 25.3.1988, [Bereciartua-Echarri](#)).

⁷⁶ Βλέπε ανωτέρω παράγραφο 25 του παρόντος εγγράφου.

⁷⁷ Για τις διαδικαστικές προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 33 παρ. 2 της Σύμβασης του 1951 βλέπε ανωτέρω παράγραφο 15 του παρόντος εγγράφου.

⁷⁸ Στη Γερμανία για παράδειγμα, το Τμήμα 4 του Νόμου που ρυθμίζει τη Διαδικασία Ασύλου προβλέπει ρητά

πρόσφυγα στο πρόσωπο του εκζητούμενου οι αρχές που είναι αρμόδιες να αποφασίσουν επί του αιτήματος έκδοσης οφείλουν να λάβουν υπόψη την απαγόρευση έκθεσής του σε κίνδυνο δίωξης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 33 παρ. 1 της Σύμβασης του 1951 και στο διεθνές εθιμικό δίκαιο. Τούτο σημαίνει ότι υποχρεούνται να εξετάσουν όλες τις περιστάσεις του εκζητούμενου προκειμένου να καθορίσουν εάν διατρέχει κίνδυνο δίωξης σε οιοδήποτε μεταγενέστερο της παράδοσής του στάδιο, είτε κατά την εκδίκαση της υπόθεσής του από το ποινικό δικαστήριο του εκζητούντος κράτους είτε σε κάποιο άλλο στάδιο, συμπεριλαμβανομένης της μεταχείρισής του μετά τη δίκη και / ή κατά την έκτιση της ποινής του. Τα προαναφερόμενα ισχύουν και στην περίπτωση που το εκζητούν κράτος δεν είναι η χώρα καταγωγής του πρόσφυγα⁷⁹. Όταν τα πραγματικά περιστατικά μιας υπόθεσης θέτουν ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 33 (2) της Σύμβασης του 1951, η διαδικασία έκδοσης πρέπει να διασφαλίζει τον πλήρη σεβασμό των ουσιαστικών προϋποθέσεων εφαρμογής αυτής της διάταξης καθώς και των δικονομικών εγγυήσεων της δίκαιης δίκης⁸⁰.

54. Ανεξάρτητα από τη δεσμευτικότητα του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα για τις αρμόδιες για την έκδοση αρχές, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης υποχρεούται να τηρήσει, δυνάμει του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την αρχή της μη επαναπροώθησης⁸¹.

Αίτημα έκδοσης πρόσφυγα αναγνωρισμένου από κράτος διαφορετικό από αυτό προς το οποίο αυτό απευθύνεται

55. Οι αρμόδιες για την έκδοση αρχές του κράτους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης υποχρεούνται να λάβουν υπόψη το καθεστώς του πρόσφυγα που έχει αναγνωρίσει στο πρόσωπο του εκζητούμενου άλλη χώρα όταν εξετάζουν εάν η έκδοσή του είναι σύμφωνη με την αρχή της μη επαναπροώθησης. Παράγει εξω-εδαφικές συνέπειες, τουλάχιστον όσον αφορά στα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση του 1951 κράτη, η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να αμφισβητηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, που έχει αναγνωριστεί από άλλο συμβαλλόμενο στη Σύμβαση του 1951 κράτος, κυρίως όταν διαφαίνεται ότι προφανώς δεν πληρούνται στο πρόσωπο του ενδιαφερόμενου οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού. Τούτο ισχύει, για παράδειγμα, εάν γίνουν γνωστά γεγονότα που αποδεικνύουν ότι ήσαν δόλιοι οι αρχικοί ισχυρισμοί του ενδιαφερόμενου ή ότι η υπόθεσή του υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής μιας εκ των ρητρών αποκλεισμού της Σύμβασης του 1951⁸².

ότι για την έκδοση δεν είναι δεσμευτικές οι αποφάσεις των αρχών ασύλου. Όμως, το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της χώρας έκρινε ότι το δικαστήριο που εξετάζει το αίτημα της έκδοσης υποχρεούται να λάβει υπόψη την πιθανότητα της δίωξης στο εκζητούν κράτος και ότι πρέπει να θεωρείται απόδειξη του κινδύνου δίωξης η αναγνώριση του εκζητούντα ως πρόσφυγα από τις γερμανικές αρχές ή από τις αρχές άλλου κράτους (απόφαση της 4.11.1970, 1 BvR 654/79).

⁷⁹ Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η διαδικασία της έκδοσης πρέπει να παρέχει στον εκζητούμενο τις κατάλληλες διαδικαστικές εγγυήσεις. Ειδικότερα, αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν τη δυνατότητα να εκφράζει την άποψή του ενώπιον των αρχών της έκδοσης για τους κινδύνους που διατρέχει εάν παραδοθεί στο εκζητούν κράτος και τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά της απόφασης με την οποία κρίνεται ότι δεν ισχύει στην περίπτωσή του η προστασία από την επαναπροώθηση.

⁸⁰ Βλέπε ανωτέρω παράγραφο 15 του παρόντος εγγράφου.

⁸¹ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 16 έως 20 του παρόντος εγγράφου.

⁸² Βλέπε την παράγραφο (g) του [Πορίσματος Νο. 12 \(XXIX\) – 1978](#) της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Εξω-εδαφικές συνέπειες του Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα. Βλέπε επίσης [Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Εξω-εδαφικές συνέπειες του Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#), EC/SCP/9, 24.9.1978. Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας έκρινε ότι παρότι δεν είναι νομικά δεσμευτική για τις γερμανικές αρχές έκδοσης η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα από άλλο, συμβαλλόμενο στη Σύμβαση του 1951, κράτος, παραλείποντας να επικοινωνήσει με τις αρχές της χώρας ασύλου και να ενημερωθεί για την άποψή τους το δικαστήριο της έκδοσης δεν συμμορφώθηκε με την υποχρέωση της διεξοδικής διερεύνησης του κινδύνου δίωξης που διατρέχει ο εκζητούμενος, ειδικά ενόψει σημαντικών στοιχείων που στηρίζουν αυτήν τη θέση. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, παρόμοιο αποδεικτικό στοιχείο είναι η αναγνώριση, από άλλο συμβαλλόμενο στη Σύμβαση του 1951 κράτος, ότι ο εκζητούμενος εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στο εκζητούν κράτος, πολύ δε περισσότερο όταν η χώρα ασύλου έχει ήδη απορρίψει αίτημα έκδοσης του εκζητούντος κράτος για τα ίδια αδικήματα επικαλούμενη το καθεστώς του

Αίτημα έκδοσης πρόσφυγα αναγνωρισμένου από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

56. Ομοίως, το κράτος που καλείται να αποφασίσει επί του αιτήματος έκδοσης υποχρεούται να σεβαστεί το καθεστώς του πρόσφυγα που έχει καθορίσει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο πλαίσιο της εντολής της για παροχή διεθνούς προστασίας⁸³. Η απόφαση αναγνώρισης από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος πληροί τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση του 1951. Ενόψει της εντολής διεθνούς προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και, ιδίως, της υποχρέωσής της να επιτηρεί την εφαρμογή των διεθνών κειμένων προστασίας των προσφύγων, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 35 της Σύμβασης του 1951 και στο άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου του 1967 καθώς και στην παράγραφο 8 (α) του Καταστατικού του 1950, οι εν λόγω αποφάσεις της έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης⁸⁴.

2. Αρχή της εμπιστευτικότητας

57. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες τα κράτη οφείλουν, κατά κανόνα, να μην αποκαλύπτουν στις αρχές άλλου κράτους οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με το καθεστώς οιοδήποτε προσώπου ως πρόσφυγα εκτός αν ο ενδιαφερόμενος έχει ρητά συγκατατεθεί προς τούτο. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν το ενδιαφερόμενο κράτος είναι η χώρα καταγωγής του πρόσφυγα, αφορά δε τόσο στα προσωπικά δεδομένα των προσφύγων όσο και σε οιοδήποτε στοιχείο της αίτησης ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της κατάθεσής της. Η αποκάλυψη παρόμοιων πληροφοριών χωρίς νόμιμη βάση, ή πληροφοριών περισσότερων από αυτές που απαιτούνται για συγκεκριμένο σκοπό παραβιάζει το δικαίωμα του πρόσφυγα για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής⁸⁵. Μπορεί επίσης να ενέχει κινδύνους για την ασφάλειά του ή για την ασφάλεια των προσώπων που συνδέονται με το αυτόν⁸⁶.

πρόσφυγα (απόφαση της 14.11.1979, 1 BvR 654/79). Σημειώνεται ότι σε παρόμοιες περιπτώσεις μπορεί να ασκήσει διπλωματική προστασία το κράτος που έχει αναγνωρίσει στον εκζητούμενο το καθεστώς του πρόσφυγα.

⁸³ Στο πλαίσιο της εντολής διεθνούς προστασίας η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εφαρμόζει τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα όταν τούτο απαιτείται για λόγους προστασίας. Αυτή η αρμοδιότητα της οργάνωσης, όπως έχει αναπτυχθεί και συγκεκριμενοποιηθεί με μεταγενέστερες αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, απορρέει από το Καταστατικό του Γραφείου του 1950 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11).

⁸⁴ Όπως υπογραμμίζεται από τους G.S. Goodwin-Gill και J. McAdam, *The Refugee in International Law*, 3rd edition, Oxford University Press (2007), σελίδα 553, «[...] ο ορισμός του πρόσφυγα [...] εμπεριέχει το στοιχείο της αξιολόγησης και επομένως μπορεί να αμφισβητηθεί στην πράξη η θέση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για πρόσωπα και ομάδες. Παρόλα αυτά, [...] οι θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες πρέπει να αντιμετωπίζονται από τα κράτη με καλή πίστη και απαιτεί ουσιαστική αιτιολογία η άρνηση αποδοχής των αποφάσεών της». Βλέπε επίσης V. Türk, «UNHCR's supervisory responsibility», 14.1 *Revue québécoise de droit international* (2001), σελίδες 135–158.

⁸⁵ Το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου εγγυάται στον καθένα το δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και προστατεύει τους διοικούμενους από τις αυθαίρετες ή μη νόμιμες επεμβάσεις (βλέπε για παράδειγμα [άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#), [άρθρο 17 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων](#), [άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#), [άρθρο 11 του Αφρικανικού Χάρτη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#)).

⁸⁶ Πρέπει να λαμβάνονται αποτελεσματικά μέτρα που διασφαλίζουν ότι καμιά πληροφορία για την ιδιωτική ζωή δεν αποκαλύπτεται σε τρίτους που μπορεί να τη χρησιμοποιήσουν για σκοπούς ασυμβίβαστους με το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Βλέπε, Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων [General Comment No. 16: Article 17 \(Right to Privacy\), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation](#), U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.1, 8.4.1988, παράγραφος 10: « Πρέπει να ρυθμίζονται με νόμο η συλλογή και η διατήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε υπολογιστές, βάσεις δεδομένων ή άλλες συσκευές από δημόσιες αρχές, ιδιώτες ή όργανα. Τα κράτη υποχρεούνται να υιοθετήσουν αποτελεσματικά μέτρα για να διασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες που αφορούν στην ιδιωτική ζωή δεν καταλήγουν σε πρόσωπα που δεν είναι νομίμως εξουσιοδοτημένα να τις λαμβάνουν, να τις επεξεργάζονται και να τις χρησιμοποιούν και ότι ουδέποτε χρησιμοποιούνται για λόγους ασυμβίβαστους με το Σύμφωνο. Για την αποτελεσματικότερη προστασίας της ιδιωτικής του ζωής καθένας δικαιούται να εξακριβώνει με καταληπτό τρόπο εάν και ποια δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αποθηκεύονται σε αυτόματα αρχεία και για ποιο σκοπό. Καθένας δικαιούται επίσης να γνωρίζει τις δημόσιες αρχές ή τους ιδιώτες ή τα όργανα που ελέγχουν ή μπορούν να ελέγχουν αρχεία που τον αφορούν. Εάν τα αρχεία αυτά περιλαμβάνουν εσφαλμένα δεδομένα

58. Τα κράτη οφείλουν να εξασφαλίσουν την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών, που αφορούν στους ισχυρισμούς του πρόσφυγα, στις διαδικασίες που μπορεί να καταλήξουν στην έκδοσή του. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, το θεμιτό συμφέρον του εκζητούντος κράτους να ασκήσει ποινική δίωξη για εγκληματικές ενέργειες μπορεί να δικαιολογεί την αποκάλυψη ορισμένων προσωπικών δεδομένων. Ωστόσο, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης υποχρεούται να εξετάσει τους ενδεχόμενους κινδύνους προστασίας που ενέχει η ανταλλαγή πληροφοριών για τον ενδιαφερόμενο πρόσφυγα, ιδιαίτερα όταν εκζητούν κράτος είναι η χώρα καταγωγής του⁸⁷. Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις προστασίας που έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου καθώς και σύμφωνα με τις γενικές αρχές της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης δεσμεύεται να μην διαβιβάσει στο εκζητούν κράτος δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και / ή άλλες πληροφορίες ή να περιορίσει τις διαβιβαζόμενες πληροφορίες, ανάλογα με τις περιστάσεις⁸⁸. Η αρχή της εμπιστευτικότητας πρέπει να διέπει όλα τα στάδια της διαδικασίας έκδοσης, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου ενημέρωσης του εκζητούντος κράτους για την απόρριψη του αιτήματός του όταν ο εκζητούμενος είναι πρόσφυγας. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης, είναι καίριας σημασίας η εμπλοκή των αρχών ασύλου σε κάθε απόφαση που αφορά στη διαβίβαση πληροφοριών για πρόσφυγα γιατί διασφαλίζει ότι λαμβάνονται προσηκόντως υπόψη οι ανάγκες διεθνούς προστασίας του εκζητούμενου⁸⁹.

Γ. Οι διαδικασίες έκδοσης των αιτούντων άσυλο

59. Σύμφωνα με το διεθνές προσφυγικό δίκαιο και το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα για την έκδοση αιτούντα άσυλο υποχρεούται να τηρήσει αφενός την *αρχή της μη επαναπροώθησης* και αφετέρου τη σύμφωνη με τα κριτήρια και τα πρότυπα της Σύμβασης του 1951 εξέταση του αιτήματος ασύλου. Οι πληροφορίες που αποκαλύπτονται στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης μπορεί να επιδρούν στην αξιολόγηση των ισχυρισμών ασύλου, ενώ η έκβαση

προσωπικού χαρακτήρα ή δεδομένα που συνελέγησαν ή έτυχαν επεξεργασίας κατά παράβαση των διατάξεων του νόμου καθένας δικαιούται να αιτηθεί τη διαγραφή τους ή τη διόρθωσή τους». Βλέπε επίσης [UNHCR, Advisory Opinion on the rules of confidentiality regarding asylum information](#), 31 March 2005. Βλέπε επίσης στη συνέχεια του παρόντος εγγράφου τις παραγράφους 69, 93 και 96.

⁸⁷ Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνωρίζει ότι η ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ των κρατών είναι καίριας σημασίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και επομένως δικαιολογείται κατ' εξαίρεση η επικοινωνία με τις αρχές της χώρας καταγωγής όταν υπάρχουν υπόνοιες τρομοκρατικών ενεργειών που τελέστηκαν ή πρόκειται να τελεστούν ή όταν υπάρχει ζήτημα εθνικής ασφάλειας. Όμως, σε όλες αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να διασφαλιστεί ο εμπιστευτικός χαρακτήρας της κατάθεσης του αιτήματος ασύλου. Βλέπε [UNHCR, Addressing Security Concerns without Undermining Refugee Protection – UNHCR's Perspective](#), November 2001, παράγραφος 11: «Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνωρίζει ότι η ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ των κρατών είναι καίριας σημασίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Όμως, τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τη γενικά παραδεδεγμένη αρχή σύμφωνα με την οποία δεν πρέπει να κοινοποιούνται στις αρχές της χώρας καταγωγής πληροφορίες που αφορούν στους αιτούντες άσυλο. Τούτο ενέχει κινδύνους για την ακεραιότητα των καλόπιστων αιτούντων άσυλο και / ή των μελών των οικογενειών τους που ζουν στη χώρα καταγωγής. Η βέλτιστη κρατική πρακτική συνίσταται στην αυστηρή εφαρμογή της αρχής της εμπιστευτικότητας. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να αποκαλύπτεται ότι ο ενδιαφερόμενος είναι αιτών άσυλο όταν κατ' εξαίρεση είναι αναγκαία η επικοινωνία με τις αρχές της χώρας καταγωγής επειδή υπάρχουν υπόνοιες για την εμπλοκή του σε τρομοκρατική δραστηριότητα και οι απαραίτητες πληροφορίες μπορούν να ληφθούν μόνον από αυτές». Βλέπε επίσης τις [Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Εφαρμογή των Ρητρών Αποκλεισμού: Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#).

⁸⁸ Σύμφωνα με τις γενικές αρχές της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κάθε ανταλλαγή πληροφοριών πρέπει να περιορίζεται σε ό,τι είναι αναγκαίο για να την επίτευξη του θεμιτού σκοπού για τον οποίο απαιτείται. Υπογραμμίζεται ότι διέπεται από τις αρχές της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που επιβάλλουν όρια στην έκταση και στη φύση των δεδομένων που μπορούν να κοινοποιηθούν, η επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων αρχών του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης.

⁸⁹ Σχετικά, η βέλτιστη πρακτική συνίσταται στις διαδικασίες όπου αρμόδια για την απόφαση κοινοποίησης των πληροφοριών είναι η αρχή ασύλου. Τούτο ισχύει για παράδειγμα στην Ελβετία, όπου η Ομοσπονδιακή Αστυνομία υποχρεούται να διαβιβάσει στο Ομοσπονδιακό Γραφείο Ασύλου το αίτημα για την ανταλλαγή πληροφοριών για αιτούντα άσυλο ή πρόσφυγα, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών της έκδοσης και των σχετικών θεμάτων (για παράδειγμα εντάλματα σύλληψης που γνωστοποιούνται με τις «ερυθρές αγγελίες» της Interpol).

της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο που πρέπει να συνεκτιμήσει το ενδιαφερόμενο κράτος προκειμένου να κρίνει τη νομιμότητα της έκδοσης.

60. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η σχέση της έκδοσης με το άσυλο έχει δικονομικές συνέπειες. Στη συνέχεια αναλύεται η προσήκουσα σχέση μεταξύ της διαδικασίας της έκδοσης και της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, συμπεριλαμβανομένης της αλληλουχίας των σχετικών αποφάσεων κάθε διαδικασίας, καθώς και οι εγγυήσεις που πρέπει να παρέχουν οι διαδικασίες έκδοσης στους αιτούντες άσυλο. Εξετάζεται επίσης ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις διαδικασίες αυτές. Ζητήματα διαδικασίας σχετικά με την έκδοση στο πλαίσιο του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα εξετάζονται στη συνέχεια, στο τμήμα IV.B.2, του παρόντος εγγράφου.

1. Διακριτές διαδικασίες έκδοσης και ασύλου

61. Η έκδοση και ο καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι διαφορετικές διαδικασίες, που έχουν διαφορετικούς σκοπούς και διέπονται από διαφορετικά νομικά κριτήρια. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων σε κάθε μια διαδικασία πρέπει να έχουν ιδιαίτερες γνώσεις, εμπειρία και ικανότητες. Μειώνονται δραματικά οι ευκαιρίες του αιτούντα άσυλο για την εξέταση των ισχυρισμών του για την ανάγκη παροχής διεθνούς προστασίας στην περίπτωση όπου ο καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα, δηλαδή η διαπίστωση ότι η εκζητούμενος έχει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, εντάσσεται στη διαδικασία της έκδοσης. Ενδέχεται επίσης να περιορίζονται τα ένδικα μέσα που δικαιούται να ασκήσει κατά της απόφασης που απορρίπτει το αίτημα ασύλου. Επομένως, κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες οι αποφάσεις επί του αιτήματος ασύλου και επί του αιτήματος έκδοσης πρέπει να εκδίδονται στο πλαίσιο διακριτών διαδικασιών.

62. Τούτο δεν σημαίνει ότι οι δύο διαδικασίες δεν σχετίζονται. Όπως αναφέρεται στο παρόν έγγραφο, η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πρόσωπο του εκζητούμενου επιδρά καθοριστικά στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει, δυνάμει του διεθνούς δικαίου, το ενδιαφερόμενο κράτος έναντι του εκζητούμενου και επομένως στην απόφαση επί του αιτήματος έκδοσης. Ταυτόχρονα, οι σχετικές με το αίτημα έκδοσης πληροφορίες μπορεί να ασκούν επιρροή στην εξέταση του αιτήματος ασύλου. Προκειμένου να ληφθεί η προσήκουσα απόφαση και στις δύο διαδικασίες οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να εξετάσουν και να αξιολογήσουν όλα τα σχετικά στοιχεία.

2. Εξέταση της αίτησης ασύλου από τις αρχές ασύλου του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης

63. Για να καθοριστούν οι ανάγκες διεθνούς προστασίας του εκζητούμενου σύμφωνα με τα κριτήρια της Σύμβασης του 1951 η αίτηση ασύλου πρέπει να εξεταστεί από την αρχή που είναι αρμόδια να κρίνει τις αιτήσεις για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στο κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης⁹⁰. Οι αρχές του ασύλου υποχρεούνται να εκτιμήσουν όλα τα σχετικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων του αιτήματος έκδοσης και κάθε σχετικής πληροφορίας που μπορεί να επιδρά επί των ισχυρισμών ασύλου του εκζητούμενου⁹¹.

3. Αλληλουχία των αποφάσεων επί του αιτήματος έκδοσης και επί της αίτησης ασύλου

Αίτημα έκδοσης από τη χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο

64. Όταν το αίτημα έκδοσης υποβάλλεται από τις αρχές της χώρας καταγωγής του αιτούντα άσυλο, η νομιμότητα της παράδοσης του εκζητούμενου εξαρτάται από την έκβαση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Τούτο απορρέει από την υποχρέωση του κράτους αυτού να εξασφαλίσει το σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης που προβλέπουν το διεθνές προσφυγικό δίκαιο και το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Από τη μία πλευρά, ο εκζητούμενος, με την ιδιότητά του ως αιτών άσυλο, απολαμβάνει προστασία από την επαναπροώθηση στη χώρα καταγωγής έως την έκδοση οριστικής απόφασης επί του αιτήματός του για άσυλο, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου της προσφυγής.

⁹⁰ Σχετικά, η βέλτιστη κρατική πρακτική επιτάσσει την εξέταση του αιτήματος ασύλου από μια κεντρική αρχή και διαδικασία για την αξιολόγηση των ισχυρισμών όσων αιτούνται την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή άλλης συμπληρωματικής προστασίας. Βλέπε, UNHCR, *Asylum Processes*, ανωτέρω υποσημείωση 13, παράγραφοι 48 και 50 (ε) και (ι).

⁹¹ Βλέπε ανωτέρω, παράγραφο 62 και στη συνέχεια τις παραγράφους 73 έως 85 του παρόντος εγγράφου.

Από την άλλη πλευρά, η εκπλήρωση της υποχρέωσης *μη επαναπροώθησης* που επιβάλλει στο ενδιαφερόμενο κράτος το διεθνές δίκαιο εξαρτάται από το καθεστώς του εκζητούμενου ως πρόσφυγα. Επομένως, προηγείται ο καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα της εξέτασης του αιτήματος έκδοσης.

65. Άρα, η διαδικασία ασύλου και ο οριστικός καθορισμός των ισχυρισμών φόβου δίωξης πρέπει να προηγούνται της έκδοσης απόφασης επί του αιτήματος έκδοσης, όταν η σχετική διαδικασία μπορεί να καταλήξει στην παράδοση του εκζητούμενου – αιτούντα άσυλο στη χώρα καταγωγής του.

66. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι συνετό να διεξάγονται παράλληλα οι διαδικασίες του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και της έκδοσης. Η αντιμετώπιση αυτή είναι επωφελής για λόγους αποτελεσματικότητας επειδή η διαδικασία έκδοσης μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αποκάλυψη πληροφοριών που επιδρούν στον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα και ως εκ τούτου επιβάλλεται να συνεκτιμώνται από τις αρχές ασύλου⁹². Μπορεί ωστόσο να είναι αναγκαία η αναβολή της απόφασης επί του αιτήματος έκδοσης έως ότου καταστεί οριστική η απόφαση επί του αιτήματος ασύλου⁹³.

Αίτημα έκδοσης από κράτος που δεν είναι η χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο

67. Όταν το αίτημα έκδοσης του αιτούντα άσυλο υποβάλλεται από κράτος που δεν είναι η χώρα καταγωγής του το ενδιαφερόμενο κράτος μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να παραδώσει τον εκζητούμενο πριν την οριστική κρίση του αιτήματός του για παροχή διεθνούς προστασίας. Για να μην παραβιάσει το διεθνές προσφυγικό δίκαιο και το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης οφείλει:

(i) να καθορίσει ότι η έκδοση στο εκζητούν κράτος δεν ενέχει για τον αιτούντα άσυλο κίνδυνο διώξεων, βασανιστηρίων ή άλλης ανεπανόρθωτης βλάβης, και

(ii) να εγγυηθεί στον αιτούντα άσυλο την πρόσβαση σε δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα εκπληρώνοντας την πρωταρχική του υποχρέωση να διασφαλίσει στον ενδιαφερόμενο-εκζητούμενο ότι η εξέταση του αιτήματός του για παροχή διεθνούς προστασίας είναι σύμφωνη με τα κριτήρια της Σύμβασης του 1951 και τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα της δικαιοσύνης και της αποτελεσματικότητας.

68. Αν πληρούνται και οι δύο προϋποθέσεις μπορεί να ανασταλεί η διαδικασία ασύλου που άρχισε να εφαρμόζεται στο κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης⁹⁴. Στις περιπτώσεις αυτές, η εξέταση της αίτησης για τη χορήγηση ασύλου μπορεί να ολοκληρωθεί και να εκδοθεί η οριστική απόφαση επ' αυτής μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών της ποινικής δίωξης, είτε με την καταδίκη και την έκτιση της ποινής είτε με την αθώωση του εκζητούμενου. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ανάγκες διεθνούς προστασίας του εκζητούμενου μπορεί να καθοριστούν είτε από το κράτος όπου κατέθεσε αρχικά το σχετικό αίτημά του, επί τη βάσει συμφωνίας επανεισδοχής του σε αυτό, είτε από το εκζητούν κράτος με μεταβίβαση της σχετικής αρμοδιότητας, με την προϋπόθεση ότι ισχύουν σε αυτό παρόμοιες διαδικαστικές εγγυήσεις για δίκαιη και αποτελεσματική εξέταση των αιτημάτων ασύλου⁹⁵.

4. Η αρχή της εμπιστευτικότητας στις διαδικασίες έκδοσης των αιτούντων άσυλο

69. Κατά το χειρισμό αιτήματος έκδοσης αιτούντα άσυλο οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να διασφαλίσουν το σεβασμό της αρχής της εμπιστευτικότητας. Κατά κανόνα, δεν πρέπει να κοινοποιούνται πληροφο-

⁹² Για ζητήματα ουσιαστικού δικαίου όσον αφορά στον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πλαίσιο της έκδοσης βλέπε στη συνέχεια παραγράφους 71 έως 85 του παρόντος εγγράφου.

⁹³ Όπως για παράδειγμα έχει αποφασίσει το Ελβετικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο που έκρινε ότι στις περιπτώσεις όπου δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ο ενδιαφερόμενος μπορεί να εκδοθεί μόνον εφόσον οι αρχές ασύλου αποφασίσουν αρνητικά επί του αιτήματος ασύλου που έχει υποβάλει (βλέπε αποφάσεις της 11.9.1996, BGE 122 II 373 παράγραφοι 380-382 και την απόφαση της 14.12.2005, 1 A.267/2005/gij παράγραφος 3.2).

⁹⁴ Βλέπε ανωτέρω παράγραφο 37 και στη συνέχεια παραγράφους 88 και 89 του παρόντος εγγράφου.

⁹⁵ Βλέπε UNHCR, Συστάσεις επί της Πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Απόφαση – Πλαίσιο του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και τις Διαδικασίες Παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών COM(2001)522 final 2001/0215 (CNS), Οκτώβριος 2001, βλέπε επίσης UNHCR, Provisional Comments on the Proposal for a European Council Directive on Minimum Standards on Procedures in Member States for Granting and Withdrawing Refugee Status (Council Document 14203/04, Asile 64, of 9 November 2004), 10.2.2005, σχόλιο για το Άρθρο 6.

ρίες για την αίτηση ασύλου ή για την υποβολή της στο εκζητούν κράτος είτε πρόκειται για τη χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο είτε για τρίτη χώρα. Σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της εμπιστευτικότητας ισχύουν για τους αιτούντες άσυλο⁹⁶ όσα αναφέρθηκαν στις παραγράφους 57-58 για τους πρόσφυγες.

Δ. Ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας στις διαδικασίες έκδοσης

70. Στις περιπτώσεις που ο εκζητούμενος είναι πρόσφυγας ή αιτών άσυλο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει τη δικαιοδοσία και την υποχρέωση να εκπληρώσει το έργο προστασίας και επομένως πρέπει να είναι σε θέση να αναλάβει κάθε πρωτοβουλία που είναι αναγκαία για να εξασφαλίσει την προστασία του ενδιαφερόμενου. Ανάλογα με την περίπτωση, οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει μπορεί να συνίστανται σε παρέμβαση διπλωματικού επιπέδου στις αρχές του κράτους όπου απευθύνεται το αίτημα έκδοσης ή στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης, είτε άμεσα είτε μέσω του συνηγόρου του εκζητούμενου ή άλλων θεσμικών φορέων που ενεργούν εξ ονόματος του προσώπου που υπάγεται στην εντολή της. Επίσης, μπορεί να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα, ακόμα και στις περιπτώσεις όπου η νομοθεσία έκδοσης το κράτους που κρίνει το σχετικό αίτημα δεν της εγγυάται επίσημο ρόλο. Η εντολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες να ενεργεί υπέρ των εκζητούμενων προσώπων που υπάγονται στην εντολή της στηρίζεται στο Καταστατικό της οργάνωσης του 1950 καθώς και στην υποχρέωση της επιτήρησης της εφαρμογής της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 35 και στο άρθρο 1 αντίστοιχα καθώς και στο άρθρο 8 (α) του Καταστατικού της. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, τα κράτη οφείλουν να παρέχουν στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες πληροφορίες που αφορούν στις υποθέσεις έκδοσης προσφύγων και / ή αιτούντων άσυλο⁹⁷. Επιπλέον, θα πρέπει να επιτρέπεται στους εκζητούμενους πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο να επικοινωνούν με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και / ή εξειδικευμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις και δικηγόρους που παρέχουν νομικές συμβουλές⁹⁸.

IV. Καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα και έκδοση

A. Γενικές παρατηρήσεις

71. Όπως προαναφέρθηκε, οι πληροφορίες που λαμβάνονται στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης για τον εκζητούμενο αιτούντα άσυλο μπορεί να επιδρούν στον καθορισμό των αναγκών του για διεθνή προστασία⁹⁹. Οι αρχές ασύλου που εξετάζουν τους ισχυρισμούς του εκζητούμενου – αιτούντα άσυλο πρέπει να αξιολογήσουν προσεκτικά την εκτίμηση του εκζητούντος κράτους που επικαλείται την εγκληματική συμπεριφορά του. Όταν εξετάζεται εάν ο αιτών άσυλο έχει ανάγκη και δικαιούται τη διεθνή προστασία ως πρόσφυγας θα πρέπει να συνεκτιμηθεί κάθε πληροφορία που αφορά στους λόγους και στις περιστάσεις της διαφυγής του από τη χώρα καταγωγής του.

72. Ζητήματα καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα μπορεί να ανακύψουν στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης πρόσφυγα. Ανάλογα με τις περιστάσεις, τούτο μπορεί να προκαλέσει την επανεξέταση του ήδη αναγνωρισθέντος στο πρόσωπο του εκζητούμενου καθεστώτος του πρόσφυγα κατ' εφαρμογή των διαδικασιών ακύρωσης ή ανάκλησης της προστασίας που παρέχει η Σύμβαση του 1951.

73. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η αξιοπιστία των πληροφοριών που σχετίζονται με το αίτημα έκδοσης, καθώς και η σημασία τους για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να αξιολογηθούν υπό το φως όλων των περιστάσεων της υπόθεσης¹⁰⁰. Περαιτέρω, η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα καθώς και αυτή που εφαρμόζεται για την ακύρωση ή την ανάκλησή του πρέπει να παρέχουν στον ενδιαφερόμενο διαδικαστικές εγγυήσεις. Στη συνέχεια εξετάζονται ουσιαστικά και διαδικαστικά ζητήματα που ανακύπτουν κατά τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πλαίσιο της έκ-

⁹⁶ Βλέπε επίσης UNHCR, *Advisory Opinion on the rules of confidentiality*, ανωτέρω υποσημείωση 86. Βλέπε επίσης στη συνέχεια παράγραφο 93 του παρόντος εγγράφου.

⁹⁷ Βλέπε V. Türk, ανωτέρω υποσημείωση 84, σελίδες 135 έως 158.

⁹⁸ Βλέπε UNHCR, *Asylum Processes*, ανωτέρω υποσημείωση 13, παράγραφο 50 (g).

⁹⁹ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 59, 62 και 64 του παρόντος εγγράφου.

¹⁰⁰ Τούτο ισχύει και στις περιπτώσεις όπου η διαδικασία έκδοσης πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο στηρίζεται στην «ερυθρά αναγγελία» που εκδίδει η Interpol αιτήσεϊ κράτους μέλους. Με παρόμοιον τρόπο, σαν να είχαν υποβληθεί απευθείας από το εκζητούν κράτος, πρέπει να εξετάζονται οι πληροφορίες της «ερυθράς αναγγελίας» των οποίων λαμβάνει γνώση το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης. Για περισσότερες πληροφορίες για το σύστημα αναγγελιών της Interpol βλέπε σε: <http://www.interpol.int>.

δοσης.

B. Το καθεστώς του πρόσφυγα στις υποθέσεις όπου συντρέχουν προϋποθέσεις έκδοσης

1. Ουσιαστικές προϋποθέσεις

«Υπαγωγή» στον ορισμό του πρόσφυγα του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951

74. Όταν εξετάζουν εάν πληροί τις προϋποθέσεις για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ο αιτών άσυλο του οποίου την έκδοση αιτείται η χώρα καταγωγής του οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να αξιολογήσουν εάν βούληση του ενδιαφερόμενου είναι να διαφύγει τη θεμιτή δίωξη ή τιμωρία για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου ή τη δίωξη για τους λόγους που αναφέρει το άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951. Δεν πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα που ορίζονται στο άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης του 1951 (τα κριτήρια της «υπαγωγής»), και απορρίπτεται το αίτημα ασύλου, ο εκζητούμενος για τον οποίο διαπιστώνεται ότι είναι φυγόδικος και όχι διωκόμενος για κάποιον από τους λόγους που δικαιολογούν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ¹⁰¹.

75. Οι κριτές των αιτημάτων ασύλου οφείλουν να εξετάσουν εάν οι αρχές της χώρας καταγωγής του αιτούντα άσυλο επικαλούνται την ποινική δίωξη ως μέσο δίωξης ή εάν υποβάλλουν το αίτημα της έκδοσης προσχηματικά, δηλαδή για να παραδοθεί ο εκζητούμενος με σκοπό τη δίωξή του. Μπορεί επίσης να υπάρχουν περιπτώσεις θεμιτής άσκησης ποινικής δίωξης σε βάρος του αιτούντα άσυλο, που όμως έχει βάσιμο φόβο δίωξης, είτε λόγω της ποινικής διαδικασίας (για παράδειγμα διατρέχει κίνδυνο βασανιστηρίων κατά τη διάρκεια της προσωρινής κράτησης) είτε για άλλους λόγους ¹⁰². Σε αυτές τις περιπτώσεις ο αιτών άσυλο πληροί τα κριτήρια υπαγωγής στο άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης του 1951, εφόσον ο φόβος της δίωξης οφείλεται σε έναν από τους λόγους της Σύμβασης του 1951 ¹⁰³.

76. Όμως, ακόμη και εάν αποδειχθεί ότι ο εκζητούμενος πληροί τις προϋποθέσεις για την υπαγωγή στον ορισμό του πρόσφυγα, ενδέχεται να είναι αναγκαίο να εξεταστεί ο αποκλεισμός του από τη διεθνή προστασία κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951.

Αποκλεισμός κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951

77. Το αίτημα έκδοσης ή / και οι σχετικές πληροφορίες μπορεί να προκαλέσουν την εξέταση του αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα κατά το άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951, αν υπάρχουν ενδείξεις ότι ο εκζητούμενος έχει διαπράξει, ή συμμετείχε στην τέλεση, εγκλημάτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής αυτής της διάταξης ¹⁰⁴.

78. Διατάξεις περί αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα περιλαμβάνουν και άλλα διεθνή κείμενα του προσφυγικού δικαίου. Εκτός από την αναφορά στις αρχές και στους σκοπούς του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας το άρθρο Ι (5) της Σύμβασης του 1969 επαναλαμβάνει τη διατύπωση του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951. Περαιτέρω, η Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας ορίζει για την παύση της προστασίας του καθεστώτος του πρόσφυγα στις περιπτώσεις όπου ο ενδιαφερόμενος «έχει

¹⁰¹ Βλέπε Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ανωτέρω υποσημείωση 46, παραγράφους 56 έως 60.

¹⁰² Οι διπλωματικές εγγυήσεις που έχει παράσχει το εκζητούν κράτος για τη μεταχείριση του εκζητούμενου μετά την παράδοσή του πρέπει να αξιολογηθούν σύμφωνα με τα κριτήρια που προαναφέρονται στην παράγραφο 28 και αναλύονται διεξοδικότερα στο Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διπλωματικές Εγγυήσεις (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 26).

¹⁰³ Σύμφωνα με την προϋπόθεση της «σχέσης της δίωξης με το λόγο στον οποίο οφείλεται» εμπίπτει στον ορισμό του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 ο αιτών άσυλο μόνον εφόσον εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικής καταγωγής, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων. Για λεπτομερέστερη ανάλυση των κριτηρίων «υπαγωγής» στον ορισμό του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 βλέπε Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 46).

¹⁰⁴ Το άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 ορίζει: « Οι διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης δεν εφαρμόζονται επί προσώπων δια τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευθεί ότι: α) έχουν διαπράξει έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας εν τη εννοία των διεθνών συμφωνιών αίτινες συνήφθησαν επί σκοπώ αντιμετώπισης των αδικημάτων τούτων. β) έχουν διαπράξει σοβαρόν αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν ή γίνουν ταύτα δεκτά ως πρόσφυγες υπό της χώρας ταύτης. γ) είναι ένοχα ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών».

διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου μετά την είσοδό του στη χώρα αυτή ως πρόσφυγας»¹⁰⁵ ή συμμετέχει σε ανατρεπτικές δραστηριότητες σε βάρος οιαδήποτε κράτους μέλους του Οργανισμού¹⁰⁶. Αν και χαρακτηρίζονται «ρήτρες παύσης» οι προαναφερόμενες διατάξεις στηρίζονται κατ' ουσίαν σε εκτιμήσεις για τον αποκλεισμό από την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα. Δεδομένου ότι η Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας συμπληρώνει τη Σύμβαση του 1951, οι διατάξεις αυτές πρέπει να ερμηνεύονται στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951 και να εφαρμόζονται με τρόπο που είναι σύμφωνος με αυτήν. Έτσι, η αναφορά σε «πράξεις που αντιστρατεύονται τους σκοπούς και τις αρχές του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας» υπάγονται στο άρθρο 1 ΣΤ (γ) της Σύμβασης του 1951, ενώ κάθε δραστηριότητα του πρόσφυγα μετά την αναγνώριση μπορεί να οδηγήσει στην έκπτωσή του από το προστατευτικό καθεστώς μόνον εφόσον εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (α) ή (γ) της Σύμβασης του 1951¹⁰⁷. Διάταξη αποκλεισμού περιλαμβάνει επίσης η παράγραφος 7 (δ) του Καταστατικού του 1950 της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες¹⁰⁸.

79. Αναλυτικές οδηγίες για τις ουσιαστικές και διαδικαστικές πτυχές της εφαρμογής των διατάξεων αποκλεισμού περιλαμβάνονται στις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Διεθνούς Προστασίας: Εφαρμογή των διατάξεων περί αποκλεισμού: το άρθρο 1ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Διάφορες οδηγίες για τον αποκλεισμό στις περιπτώσεις πράξεων που θεωρούνται τρομοκρατικές περιλαμβάνουν οι υπό έκδοση κατευθυντήριες οδηγίες της διεθνούς προστασίας «*Εφαρμογή των διατάξεων αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων στις πράξεις που θεωρούνται τρομοκρατικού χαρακτήρα*».

80. Παρόλη τη σχέση της έκδοσης με τον αποκλεισμό από τη διεθνή προστασία¹⁰⁹, οι κριτές των αιτημάτων ασύλου οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη ότι η έκδοση και ο αποκλεισμός εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς και διέπονται από διαφορετικά νομικά κριτήρια. Η έκδοση είναι ένα εργαλείο που εξυπηρετεί τη διακρατική αμοιβαία συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις ισχύουσες συνθήκες έκδοσης και την εθνική νομοθεσία, καθώς και τις διατάξεις έκδοσης που περιλαμβάνουν άλλες διεθνείς συμβάσεις. Αποκλεισμός είναι η άρνηση παροχής διεθνούς προστασίας στα πρόσωπα που πληρούν τα κριτήρια του ορισμού του πρόσφυγα του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951, αλλά για τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι ευθύνονται για ορισμένα σοβαρά εγκλήματα ή αποτρόπαιες πράξεις. Οι εγκληματικές συμπεριφορές που μπορεί να οδηγήσουν στον αποκλεισμό από τη διεθνή προστασία των προσφύγων απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951.

81. Η συνδρομή των προϋποθέσεων της έκδοσης δεν σημαίνει κατ' ανάγκην την εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ. Αν και σε πολλές περιπτώσεις τα εγκλήματα για τα οποία επιτρέπεται η έκδοση εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1ΣΤ, δεν είναι αυτόματος ο συσχετισμός μεταξύ των αδικημάτων της «έκδοσης» και του «αποκλεισμού». Σύμφωνα με τις ισχύουσες εθνικές νομοθεσίες και / ή συνθήκες έκδοσης τα κράτη μπορούν να ικανοποιούν αιτήματα έκδοσης για αδικήματα που εμπίπτουν στο άρθρο 1ΣΤ της Σύμβασης του 1951. Αντίθετα, ένα ποινικό αδίκημα που μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ μπορεί να μην συμπεριλαμβάνεται σ' αυτά για τα οποία επιτρέπεται η έκδοση σύμφωνα με τη συνθήκη έκδοσης που ισχύει μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών. Έτσι, κατά την εξέταση της εφαρμογής της ρήτρας αποκλεισμού οι κριτές του ασύλου οφείλουν να

¹⁰⁵ Άρθρο 1 (4) (f) της Σύμβασης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας.

¹⁰⁶ Άρθρο 1 (4) (f) σε συνδυασμό με το άρθρο III της Σύμβασης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας.

¹⁰⁷ Για τα κριτήρια ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα βλέπε στη συνέχεια παραγράφους 94 έως 96.

¹⁰⁸ Δεδομένου ότι το άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 είναι μεταγενέστερη και ειδικότερη διάταξη που ρυθμίζει το καθεστώς των προσώπων που υπάγονται στην παράγραφο 7 (δ) του Καταστατικού της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες οι αξιωματούχοι της οργάνωσης οφείλουν να εφαρμόζουν τη διάταξη της Σύμβασης του 1951 όταν αποφασίζουν επί υποθέσεων αποκλεισμού.

¹⁰⁹ Ιστορικά και λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές έννοιες, είναι στενή η σχέση της έκδοσης με τον αποκλεισμό, ειδικά στις περιπτώσεις όπου η εγκληματική συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης του 1951. Για αρκετό καιρό η απαγόρευση της έκδοσης για πολιτικά εγκλήματα – κατά τα προβλεπόμενα στο δίκαιο της έκδοσης ως «εξαίρεση των πολιτικών εγκλημάτων» – θεωρείτο η ουσία του ασύλου. Η Σύμβαση του 1951 δεν αναφέρεται άμεσα στη σχέση της έκδοσης με τον αποκλεισμό. Όμως, διατυπώνοντας τις ρήτρες αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ οι συντάκτες της Σύμβασης του 1951 είχαν σκοπό να αποτρέψουν, μεταξύ άλλων, την κατάχρηση του θεσμού του ασύλου από όσους είναι ένοχοι αποτρόπαιων πράξεων και σοβαρών εγκλημάτων προκειμένου να αποφύγουν τις συνέπειες των ποινικά κολάσιμων πράξεών τους. Βλέπε, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό από τη Διεθνή Προστασία, ανωτέρω υποσημείωση 87, παράγραφος 2 και Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφος 318-319.

αξιολογούν τη φύση και τη σοβαρότητα των σχετικών πράξεων στο πλαίσιο των προϋποθέσεων εφαρμογής της υποπαραγράφου ΣΤ του άρθρου 1 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων.

82. Τούτο ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις όπου ανακύπτει θέμα αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν πράξεις που ενδεχομένως χαρακτηρίζονται «σοβαρά μη πολιτικά εγκλήματα» κατά την έννοια του άρθρου 1ΣΤ (β). Αφενός, τα εν λόγω εγκλήματα δικαιολογούν την άρνηση παροχής διεθνούς προστασίας όταν είναι αρκούντως σοβαρά. Αφετέρου πρέπει να είναι «μη πολιτικού» χαρακτήρα. Στο πλαίσιο των ρητρών αποκλεισμού τα κριτήρια που εφαρμόζονται για να αποδειχθεί εάν ένα αδίκημα είναι πολιτικό ή όχι απορρέουν από την προσέγγιση της νομολογίας του δικαίου της έκδοσης. Σχετικά κριτήρια είναι για παράδειγμα το κίνητρο, το πλαίσιο, οι μέθοδοι και η αναλογικότητα του εγκλήματος σε σχέση με το σκοπό της τέλεσής του¹¹⁰. Παρότι για το σκοπό της έκδοσης¹¹¹ είναι σημαντικός ο χαρακτηρισμός αυξανόμενου αριθμού εγκληματικών πράξεων ως «μη πολιτικών», ο χαρακτηρισμός ενός εγκλήματος ως πολιτικού για την εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης του 1951 εντάσσεται σε διακριτή αξιολόγηση, υπό το φως των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης¹¹². Επιπλέον, η εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ (β) επιβάλλει να τελέστηκε το αδίκημα εκτός της χώρας εισδοχής πριν την είσοδο του πρόσφυγα στη χώρα ασύλου¹¹³.

83. Όταν οι επίδικες πράξεις θεωρούνται τρομοκρατικές επιβάλλεται η εξέταση της φύσης, της σοβαρότητας και του γενικότερου πλαισίου του αδικήματος που αποδίδεται στον ενδιαφερόμενο με το αίτημα της έκδοσης και η αξιολόγησή τους υπό το φως των κριτηρίων του διεθνούς προσφυγικού δικαίου. Σε πολλές περιπτώσεις, παρόμοιες πράξεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής μιας εκ των διατάξεων του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951. Ωστόσο, το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη συμπεριφορά χαρακτηρίζεται «τρομοκρατική», σύμφωνα με τον ορισμό της τρομοκρατίας που περιλαμβάνει περιφερειακό κείμενο ή η εθνική νομοθεσία, το αίτημα της έκδοσης ή οιοδήποτε άλλο έγγραφο, δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την εφαρμογή της ρήτρας αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης αν και στην περίπτωση αυτή είναι κατά κανόνα αναγκαία η εξέταση της εφαρμογής του αποκλεισμού.

84. Υπενθυμίζεται επίσης ότι για να δικαιολογείται ο αποκλεισμός πρέπει να αποδεικνύεται ότι ο ενδιαφερόμενος φέρει ατομική ευθύνη για τα αδικήματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο κριτής του αιτήματος ασύλου πρέπει να διαπιστώσει αν υπάρχουν σαφή και αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία που πληρούν το μέτρο της απόδειξης που απαιτείται για τον αποκλεισμό από τη διεθνή προστασία των προσφύγων («σοβαρές υπόνοιες»). Οι πληροφορίες που οφείλει να γνωστοποιεί το εκζητούν κράτος για την υποστήριξη του αιτήματος έκδοσης δεν ικανοποιούν το μέτρο αυτό¹¹⁴.

85. Το πρόσωπο που αποκλείεται από το καθεστώς του πρόσφυγα δεν επωφελείται από την προστασία από την επαναπροώθηση που προβλέπει το διεθνές προσφυγικό δίκαιο αν και η έκδοση μπορεί να μην

¹¹⁰ Για λεπτομερέστερη ανάλυση βλέπε τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87, παραγράφους 41 έως 43.

¹¹¹ Όπως προαναφέρθηκε το πεδίο εφαρμογής της «εξαίρεσης των πολιτικών εγκλημάτων» έχει μειωθεί δραματικά τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς αυξανόμενος αριθμός εγκλημάτων χαρακτηρίζονται ως μη πολιτικά στο πλαίσιο της έκδοσης. Για λεπτομερέστερη ανάλυση της εξαίρεσης των πολιτικών εγκλημάτων στο δίκαιο της έκδοσης βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφοι 72–87.

¹¹² Βλέπε τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87, παραγράφους 85 έως 86 για την ανάλυση των περιστάσεων όπου η αεροπειρατεία, για παράδειγμα, μπορεί να θεωρηθεί πολιτική πράξη και κατά συνέπεια δεν είναι λόγος για τον αποκλεισμό του αιτούντα άσυλο από το καθεστώς του πρόσφυγα. Παρόμοιες εκτιμήσεις ισχύουν και για άλλα εγκλήματα που χαρακτηρίζονται «μη πολιτικά» από διεθνείς συνθήκες.

¹¹³ Για λεπτομερέστερη ανάλυση της ερμηνείας του άρθρου 1 ΣΤ (β) βλέπε τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87, παραγράφους 37 έως 45. Βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παραγράφους 315–338.

¹¹⁴ Γενικά, το αίτημα έκδοσης πρέπει να ταυτοποιεί τον εκζητούμενο και να διευκρινίζει το λόγο της παράδοσής του. Συνήθως, το εκζητούν κράτος οφείλει να καταθέσει αντίγραφο του εντάλματος σύλληψης ή της καταδικαστικής απόφασης, το κείμενο των σχετικών διατάξεων νόμου, πληροφορίες που επιτρέπουν τον εντοπισμό του φυγόντος και περιγραφή των κατηγοριών που εκκρεμούν σε βάρος του. Κατά κανόνα, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης δικαιούται να αναζητήσει περαιτέρω πληροφορίες εάν το θεωρεί αναγκαίο. Κάποιες χώρες (ειδικά του αγγλοσαξονικού συστήματος) μπορεί να απαιτούν να περιβάλλονται συγκεκριμένο τύπο τα αποδεικτικά στοιχεία (για παράδειγμα ένορκη κατάθεση) ή να πληρούν κάποιες ελάχιστες προϋποθέσεις (για παράδειγμα επαρκή στοιχεία που στηρίζουν την prima facie ενοχή του εκζητούμενου). Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω υποσημείωση 2, παράγραφοι 46–55.

επιτραπεί βάσει των διατάξεων μη επαναπροώθησης του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή της εφαρμοστέας συνθήκης ή νομοθεσίας έκδοσης. Αν το κράτος υποδοχής έχει δικαιοδοσία επί των πράξεων που δικαιολογούν τον αποκλεισμό, μπορεί να ασκήσει ποινική δίωξη κατά τα προβλεπόμενα στην εθνική έννομη τάξη¹¹⁵. Όσον αφορά ορισμένα εγκλήματα που δικαιολογούν τον αποκλεισμό το διεθνές δίκαιο προβλέπει την «έκδοση ή την άσκηση ποινικής δίωξης» (*aut dedere aut judicare*)¹¹⁶.

2. Ζητήματα διαδικασίας

86. Το δικαίωμα κάθε ατόμου που καταδιώκεται να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες, όπως κατοχυρώνεται με το άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και είναι εγγενές στην εύρυθμη λειτουργία της Σύμβασης του 1951/του Πρωτοκόλλου του 1967, επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να εξετάζουν με δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας που υποβάλλονται εκτός του πλαισίου των καταστάσεων της μαζικής εισροής¹¹⁷. Οι διαδικασίες για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου διαφέρουν ανάλογα με την έννομη τάξη ή / και το νομικό σύστημα. Όμως, πρέπει να πληρούν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις ώστε οι σχετικές αποφάσεις να είναι σύμφωνες με τους κανόνες της διεθνούς προστασίας¹¹⁸.

87. Τούτο ισχύει και για τις περιπτώσεις όπου ο εκζητούμενος είναι αιτών άσυλο, οπότε κύριο μέλημα, από την άποψη της διεθνούς προστασίας των προσφύγων, είναι να διασφαλιστεί ότι το αίτημα έκδοσης δεν του στερεί την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου ούτε του περιορίζει τις θεμελιώδεις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται σχετικά. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό ενόψει του γεγονότος ότι η έκδοση μπορεί να οδηγήσει στην επιστροφή του αιτούντα άσυλο στη χώρα όπου ισχυρίζεται ότι κινδυνεύει από διώξεις.

88. Ειδικότερα, αυτό σημαίνει ότι η αίτηση ασύλου δεν πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη μόνον επειδή κατατέθηκε μετά την παραλαβή του αιτήματος έκδοσης ή αφού ο ενδιαφερόμενος πληροφορήθηκε για το αίτημα περί έκδοσής του. Άρνηση πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου επιτρέπεται μόνον όταν αποδεικνύεται ότι ο ενδιαφερόμενος απολαμβάνει ήδη προστασία, κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951, σε άλλη χώρα ή ότι δικαιούται να υποβάλει αίτημα ασύλου και να απολαμβάνει προστασία σε άλλη χώρα¹¹⁹.

¹¹⁵ Όπως προαναφέρεται στην παράγραφο 2 του παρόντος εγγράφου το καθεστώς του πρόσφυγα ή του αιτούντα άσυλο δεν παρέχει ασυλία στον ενδιαφερόμενο από την ποινική δίωξη. Το άρθρο 2 της Σύμβασης του 1951 ορίζει για την υποχρέωση συμμόρφωσης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο με τους νόμους και τους κανονισμούς της χώρας ασύλου. Επομένως, μπορεί να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος όσων τους παραβιάζουν με όλες τις συνέπειες που τούτο συνεπάγεται.

¹¹⁶ Βλέπε S. Karferer, *Extradition and Asylum*, ανωτέρω 2, παράγραφοι 21–32.

¹¹⁷ Βλέπε UNHCR, *Asylum Processes*, ανωτέρω υποσημείωση 13, παράγραφοι 4–5. Βλέπε επίσης Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες No. 8 (XXVIII) – 1977 για τον Καθορισμό του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, No. 15 (XXX) – 1979 για τους Πρόσφυγες χωρίς Χώρα Ασύλου, No. 30 (XXXIV) – 1983 για το Πρόβλημα των Προφανώς Αβάσιμων ή Καταχρηστικών Αιτήσεων Ασύλου ή Καθεστώτος του Πρόσφυγα, No. 58 (XL) – 1989 για τους Πρόσφυγες και τους Αιτούντες Άσυλο που Μετακινούνται Παράνομα από τη Χώρα στην οποία ήδη Απολαμβάνουν Προστασία. Η Εκτελεστική Επιτροπή του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει επιβεβαιώσει τη σημασία της πρόσβασης σε δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες με τα Πορίσματα No. 29 (XXXIV) – 1983, No. 55 (XL) – 1989, No. 65 (XLII) – 1991, No. 68 (XLIII) – 1992, No. 71 (XLIV) – 1993, No. 74 (XLV) – 1994, No. 81 (XLVIII) – 1997, No. 85 (XLIX) – 1998, No. 92 (LIII) – 2002, καθώς και με το Πόρισμα No. 82 (XLVIII) – 1997 για τη Διασφάλιση του Ασύλου. Βλέπε επίσης Goal 1, Objective 2, point 2 of the Programme of Action for the implementation of the Agenda for Protection, που υιοθετήθηκε από την Υπουργική Διάσκεψη των Κρατών Μελών στη Σύμβαση του 1951 και / ή στο Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων που συγκλήθηκε στη Γενεύη στις 12/13.12.2001 και επικυρώθηκε με το Πόρισμα No. 92 (LIII) – 2002 της Εκτελεστικής Επιτροπής, παράγραφος (α).

Για τα Πορίσματα της Διεθνούς Προστασίας βλέπε <http://www.unhcr.org/pages/49e6e6dd6.html>

¹¹⁸ Για επισκόπηση της βέλτιστης κρατικής πρακτικής γι' αυτά τα καίρια στοιχεία βλέπε UNHCR, *Asylum Processes*, ανωτέρω υποσημείωση 13, παράγραφος 50.

¹¹⁹ Η απομάκρυνση στη χώρα όπου ο ενδιαφερόμενος έχει ήδη αναγνωριστεί πρόσφυγας («πρώτη χώρα ασύλου») επιτρέπεται μόνον εφόσον έχει επαληθευθεί ότι θα επιτραπεί η επανεισοδος στον σ' αυτήν και ότι θα συνεχίσει να απολαμβάνει αποτελεσματική προστασία σε αυτήν τη χώρα. Η απομάκρυνση σε μια χώρα διέλευσης («τρίτη ασφαλής χώρα»), προκειμένου να υποβάλει σ' αυτήν ο ενδιαφερόμενος αίτηση για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, επιτρέπεται μόνον εφόσον αυτή αναλαμβάνει την ευθύνη για την αξιολόγηση των ουσιαστικών ισχυρισμών ασύλου, για την προστασία του αιτούντα άσυλο από την επαναπροώθηση και για την εξέταση του αιτήματός

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, απαιτείται η κατ' ουσίαν εξέταση του αιτήματος ασύλου από το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης. Για τους λόγους που προαναφέρονται οι αρχές ασύλου του ενδιαφερόμενου κράτους υποδοχής οφείλουν να εξετάσουν την αίτηση ασύλου και να εκδώσουν απόφαση επ' αυτής¹²⁰.

89. Όπως προαναφέρθηκε, το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης οφείλει να ολοκληρώσει τη διαδικασία ασύλου που είναι εν εξελίξει όταν υποβάλλεται το αίτημα έκδοσης¹²¹.

90. Μόνη η υποβολή του αιτήματος έκδοσης δεν αρκεί για την απόρριψη της αίτησης ασύλου του εκζητούμενου ή για την κήρυξή της ως προφανώς αβάσιμης ή καταχρηστικής. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση όπου ο ενδιαφερόμενος καταθέτει αίτηση ασύλου αφού πληροφορηθεί για το αίτημα της έκδοσης καθώς τούτο μπορεί να λειτουργεί ως προειδοποίηση για τον κίνδυνο δίωξης που διατρέχει. Η αίτηση ασύλου πρέπει να εξετασθεί στο πλαίσιο της κανονικής διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα εφόσον δεν είναι προδήλως αβάσιμη για άλλους λόγους¹²². Ωστόσο, μπορεί να είναι σκόπιμο να εξεταστεί κατά προτεραιότητα.

91. Ειδικότερα, ισχυρισμοί που εγείρουν ζήτημα αποκλεισμού σύμφωνα με το άρθρο 1ΣΤ της Σύμβασης του 1951 πρέπει να κρίνονται στο πλαίσιο της κανονικής διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα που επιτρέπει την ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη νομική εξέταση όλων των πτυχών της υπόθεσης από εξειδικευμένο προσωπικό, και όχι στο στάδιο του παραδεκτού ή στο πλαίσιο των ταχύρρυθμων διαδικασιών¹²³. Ωστόσο, προς όφελος της αποτελεσματικότητας, καθώς και προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή των διατάξεων περί αποκλεισμού, οι αιτήσεις ασύλου που εγείρουν θέματα αποκλεισμού μπορεί να εξετάζονται κατά προτεραιότητα από εξειδικευμένες ομάδες που λειτουργούν στις υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου¹²⁴.

92. Είναι σημαντικό να διέπεται η διαδικασία ασύλου από ολοκληρωμένες διαδικαστικές εγγυήσεις, ιδίως όσον αφορά στο δικαίωμα προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητου οργάνου, όταν έχει εκδοθεί αρνητική απόφαση επί της αρχικής αίτησης καθώς και όσον αφορά στην *προστασία από την επαναπροώθηση* έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου της προσφυγής και / ή της επανεξέτασης¹²⁵. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν ο εκζητούμενος είναι αιτών άσυλο καθώς η άρνηση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα μπορεί να συνεπάγεται την άμεση παράδοσή του στις αρχές της χώρας όπου ισχυρίζεται ότι διατρέχει κίνδυνο δίωξης.

93. Όλες οι πτυχές της διαδικασίας ασύλου πρέπει να διέπονται από την αρχή της εμπιστευτικότητας¹²⁶. Κατά κανόνα, δεν πρέπει να κοινοποιούνται στη χώρα καταγωγής ή σε οιαδήποτε άλλη χώρα πληροφορίες για την αίτηση ασύλου ή για την υποβολή της. Το ίδιο ισχύει και στις περιπτώσεις όπου ο αιτών άσυλο έχει επιδείξει εγκληματική συμπεριφορά στη χώρα καταγωγής του ή σε τρίτη χώρα. Εάν κατ' εξαίρεση στο πλαίσιο της διαδικασίας της έκδοσης ή του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα κριθεί αναγκαία η επικοινωνία με τις αρχές της χώρας αυτής, προκειμένου να ληφθούν συμπληρωματικά στοιχεία απαραίτητα για την κρίση του αιτήματος έκδοσης ή την αξιολόγηση κάποιων πτυχών της αίτησης ασύλου

του σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά κριτήρια. Βλέπε UNHCR, Asylum Processes, ανωτέρω υποσημείωση 13, παραγράφους 7 έως 18 και 50 (β) έως (γ). Βλέπε επίσης το [Πόρισμα Νο. 15 \(XXX\) του 1979 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τους Πρόσφυγες χωρίς χώρα ασύλου](#).

¹²⁰ Βλέπε ανωτέρω παράγραφο 63 του παρόντος εγγράφου.

¹²¹ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 64 έως 68 του παρόντος εγγράφου.

¹²² Για τα κριτήρια που πρέπει να πληροί μια αίτηση ασύλου προκειμένου να χαρακτηριστεί «προφανώς αβάσιμη» βλέπε το [Πόρισμα Νο. 30 \(XXXIV\) – 1983](#) της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για το Πρόβλημα των Προφανώς Αβάσιμων ή Καταχρηστικών Αιτήσεων Ασύλου ή Αναγνώρισης του Καθεστώτος του Πρόσφυγα. Βλέπε επίσης UNHCR, Asylum Processes, ανωτέρω υποσημείωση 13, παραγράφους 24 έως 33 και 50 (δ).

¹²³ Βλέπε Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87, παράγραφο 99.

¹²⁴ Βλέπε Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87, παράγραφο 101. Υπογραμμίζεται ότι δεν πρέπει να εξετάζονται ως «προφανώς αβάσιμες» οι αιτήσεις ασύλου στις οποίες ανακύπτει ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 καθώς μπορεί να ανακύψουν πολύπλοκα ζητήματα ουσίας και αξιοπιστίας που δεν μπορούν να κριθούν προσηκόντως με τις ταχύρρυθμες διαδικασίες. Βλέπε επίσης UNHCR, Asylum Processes, ανωτέρω υποσημείωση 13, παράγραφο 29.

¹²⁵ Βλέπε UNHCR, Asylum Processes, ανωτέρω υποσημείωση 13, παραγράφους 41-43 και 50 (π). Βλέπε επίσης Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87, παράγραφο 98.

¹²⁶ Βλέπε UNHCR, Asylum Processes, ανωτέρω υποσημείωση 13, παράγραφο 50 (μ). Βλέπε επίσης Advisory Opinion on the rules of confidentiality, ανωτέρω υποσημείωση 86.

που σχετίζονται με το αίτημα έκδοσης, δεν πρέπει να αποκαλυφθεί οιοδήποτε στοιχείο αφορά στην υποβολή της αίτησης για παροχή διεθνούς προστασίας¹²⁷.

Γ. Ακύρωση και ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα

94. Ζητήματα καθορισμού της διεθνούς προστασίας μπορεί να εγείρουν οι πληροφορίες του αιτήματος έκδοσης για πρόσωπο που έχει αναγνωριστεί πρόσφυγας από το κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης. Τούτο μπορεί να σημαίνει την εφαρμογή διαδικασιών που, ανάλογα με τις περιστάσεις, ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα την ακύρωση ή την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα:

➤ «Ακύρωση»: πρόκειται για την απόφαση με την οποία κηρύσσεται ανίσχυρη η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα το οποίο δεν θα έπρεπε να είχε χορηγηθεί επειδή ο ενδιαφερόμενος δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα κατά το χρόνο της έκδοσης της σχετικής απόφασης¹²⁸. Η ακύρωση αφορά τις οριστικές αποφάσεις καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, δηλαδή αυτές που δεν υπόκεινται σε προσφυγή ή σε επανεξέταση. Με την ακύρωση καθίσταται ανίσχυρο το χορηγηθέν καθεστώς του πρόσφυγα από την ημερομηνία του αρχικού καθορισμού, δηλαδή από την έκδοση της αρχικής, εσφαλμένης απόφασης (*ab initio* ή *ex tunc* εξαρχής ή έκτοτε)¹²⁹.

➤ «Ανάκληση»: πρόκειται για την έκπτωση από το προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα στις περιπτώσεις όπου ο ενδιαφερόμενος φέρει ατομική ευθύνη για πράξεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (α) ή 1 ΣΤ (γ) της Σύμβασης του 1951 μετά την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα¹³⁰. Η ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα παράγει αποτελέσματα για το μέλλον (*ex nunc*)¹³¹.

95. Δεν ενεργοποιεί την ακύρωση ή την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα κάθε αίτημα έκδοσης. Η επανεξέταση του καθεστώτος του πρόσφυγα του εκζητούμενου εξαρτάται από τη φύση των διαθέσιμων πληροφοριών. Οι αρχές του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα της έκδοσης οφείλουν να αξιολογήσουν την αξιοπιστία του αιτήματος της έκδοσης και κάθε σχετική πληροφορία καθώς και την επιρροή που ασκούν στην αναγνώριση του εκζητούμενου ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας. Η εθνική νομοθεσία μπορεί να θέτει προθεσμίες και / ή άλλες προϋποθέσεις για την επανεξέταση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Από την άποψη της διεθνούς προστασίας, είναι προσηκουσα η επανεξέταση της υπόθεσης, υπό το φως της ακύρωσης του χορηγηθέντος προσφυγικού καθεστώτος, εφόσον υπάρχουν βάσιμες αμφιβολίες για την ορθότητα της σχετικής αρχικής απόφασης αναγνώρισης. Ομοίως, εφαρμόζονται οι διαδικασίες για την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα όταν σύμφωνα με αξιόπιστες πληροφορίες ο πρόσφυγας επέδειξε εγκληματική συμπεριφορά με πράξεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (α) ή 1 ΣΤ (γ) μετά την έκδοση της απόφασης με την οποία αναγνωρίστηκε στο πρόσωπό του το προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης του 1951.

96. Οστόσο, σε κάθε περίπτωση, η έκπτωση από το καθεστώς του πρόσφυγα είναι σύμφωνη με το διεθνές προσφυγικό δίκαιο μόνον εφόσον οι ουσιαστικές προϋποθέσεις της ακύρωσης ή της ανάκλησης¹³² συντρέχουν στο πλαίσιο διαδικασιών που διέπονται από σχετικές εγγυήσεις, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος του ενδιαφερόμενου να εκθέσει τις απόψεις του και να ασκήσει προσφυγή ή να αιτηθεί την επανεξέταση της απόφασης ακύρωσης ή ανάκλησης για πραγματικούς καθώς και νομικούς λόγους¹³³. Ση-

¹²⁷ Βλέπε ανωτέρω παραγράφους 57 έως 58 και 69 του παρόντος εγγράφου.

¹²⁸ Τούτο συμβαίνει επειδή ο ενδιαφερόμενος δεν έχει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων ή επειδή θα έπρεπε να είχε εφαρμοσθεί ένας από τους λόγους αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα που προβλέπει η Σύμβαση του 1951.

¹²⁹ Για πληρέστερη ανάλυση των κριτηρίων και των προϋποθέσεων για την ακύρωση του καθεστώτος του πρόσφυγα βλέπε το [Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Ακύρωση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα](#).

¹³⁰ Σε αντίθεση με το άρθρο 1 ΣΤ (β) οι ρήτρες αποκλεισμού της παραγράφου (α) του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 δεν υπόκεινται σε χρονικούς ή γεωγραφικούς περιορισμούς.

¹³¹ Για λεπτομερή ανάλυση των προϋποθέσεων εφαρμογής των ουσιαστικών και δικονομικών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (α) και (γ) της Σύμβασης του 1951 βλέπε Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87.

¹³² Οι εκτιμήσεις που προαναφέρονται στο Μέρος IV.B.1 εφαρμόζονται επίσης όταν το καθεστώς του πρόσφυγα που απολαμβάνει ο εκζητούμενος εξετάζεται στο πλαίσιο των διαδικασιών της ακύρωσης ή της ανάκλησης.

¹³³ Για λεπτομερή ανάλυση των προϋποθέσεων των δίκαιων διαδικαστικών εγγυήσεων στις διαδικασίες ακύρωσης βλέπε Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Ακύρωση του Καθεστώτος του

μειώνεται επίσης ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης που προβλέπει το διεθνές προσφυγικό δίκαιο απαγορεύει την παράδοση του εκζητούμενου έως την έκδοση οριστικής απόφασης για την ακύρωση ή την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Αν και το δίκαιο της έκδοσης προβλέπει προθεσμίες για την κρίση του σχετικού αιτήματος, το ενδιαφερόμενο κράτος μπορεί να υποχρεωθεί να το απορρίψει εάν δεν έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες ακύρωσης ή ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα¹³⁴. Επίσης, οι διαδικασίες επανεξέτασης του καθεστώτος του πρόσφυγα διέπονται από την αρχή της εμπιστευτικότητας όσον αφορά πληροφορίες που αφορούν στον πρόσφυγα¹³⁵.

V. Συμπέρασμα

97. Όπως αναφέρεται στο παρόν σημείωμα η έκδοση και το άσυλο αλληλο-διασταυρώνονται με πολλούς τρόπους όταν ο εκζητούμενος είναι αιτών άσυλο ή πρόσφυγας. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνωρίζει τη θεμιτή ανησυχία των κρατών να διασφαλίσουν την προσαγωγή των φυγόδικων εγκληματιών ενώπιον της δικαιοσύνης. Για το σκοπό αυτό η έκδοση αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο. Ωστόσο, μερικές φορές τα αιτήματα έκδοσης χρησιμοποιούνται προσχηματικά, με σκοπό τη δίωξη των εκζητούμενων. Τούτο προκαλεί ανησυχία καθώς η έκδοση μπορεί να συνεπάγεται την άμεση ή έμμεση επιστροφή του πρόσφυγα σε χώρα όπου κινδυνεύει να υποστεί διώξεις ή άλλη ανεπανόρθωτη βλάβη.

98. Από τη σκοπιά της διεθνούς προστασίας κύριο μέλημα στις περιπτώσεις της έκδοσης προσφύγων ή αιτούντων άσυλο είναι να εξασφαλιστούν η πρόσβαση και η απόλαυση της διεθνούς προστασίας σε όσους την έχουν ανάγκη και την δικαιούνται και ταυτόχρονα η αποφυγή της κατάχρησης του θεσμού του ασύλου από όσους το επικαλούνται προκειμένου να διαφύγουν τις συνέπειες της ποινικής ευθύνης που φέρουν για σοβαρά εγκλήματα.

99. Τούτο απαιτεί την αυστηρή αξιολόγηση των προϋποθέσεων της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πρόσωπο του εκζητούμενου αφενός με την ενδελεχή εξέταση όλων των σχετικών στοιχείων και αφετέρου με την προσήκουσα εφαρμογή των κανόνων των δίκαιων και αποτελεσματικών διαδικασιών. Όπως προαναφέρθηκε, όσοι ευθύνονται για εγκλήματα δεν δικαιούνται την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα είτε επειδή δεν πληρούν τα κριτήρια υπαγωγής στον ορισμό του πρόσφυγα που ορίζονται στο άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης του 1951 είτε επειδή η συμμετοχή τους σε ορισμένα σοβαρά εγκλήματα ή αποτρόπαιες πράξεις οδηγεί στον αποκλεισμό τους από τη διεθνή προστασία δυνάμει του άρθρου 1ΣΤ της Σύμβασης του 1951.

100. Από την άλλη πλευρά, όταν το αίτημα έκδοσης αφορά πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο, τα κράτη πρέπει να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις προστασίας των προσφύγων που έχουν αναλάβει δυνάμει του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι υποχρεώσεις αυτές εντάσσονται στο νομικό πλαίσιο που διέπει την έκδοση και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν κρίνεται εάν μπορεί νομίμως να παραδοθεί ο ενδιαφερόμενος στο εκζητούν κράτος. Το σημαντικότερο, όταν κρίνουν αίτημα έκδοσης πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο τα κράτη υποχρεούνται να εγγυώνται τον απόλυτο σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης που προβλέπουν το διεθνές προσφυγικό δίκαιο και το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

101. Οι διαδικασίες της έκδοσης και του ασύλου πρέπει να εφαρμόζονται με τρόπο που επιτρέπει στα κράτη να χρησιμοποιούν την έκδοση ως αποτελεσματικό εργαλείο για την πρόληψη της ατιμωρησίας και την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος σε πλαίσιο που συνάδει απόλυτα με τις διεθνείς

Πρόσφυγα, ανωτέρω υποσημείωση 129, παραγράφους 42 έως 43. Για οδηγίες για τις διαδικαστικές εγγυήσεις που πρέπει να διέπουν τις διαδικασίες της εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 βλέπε Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Αποκλεισμό, ανωτέρω υποσημείωση 87, παράγραφο 98.

¹³⁴ Βλέπε για παράδειγμα την απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Ελβετίας της 14.12.2005, 1Α.267/2005/gij, σε 3.4.

¹³⁵ Τούτο αποτυπώνεται στο άρθρο 38 (1) (δ) της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα που ορίζει: «... Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, όταν η αρμόδια αρχή εξετάζει [το ενδεχόμενο ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγα]: ...όταν συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση προκειμένου να επανεξετασθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, οι πληροφορίες αυτές δεν λαμβάνονται από τους υπεύθυνους της δίωξης κατά τρόπο που θα είχε ως αποτέλεσμα να πληροφορούνται απευθείας οι εν λόγω φορείς ότι ο ενδιαφερόμενος είναι πρόσφυγας, του οποίου το καθεστώς είναι υπό επανεξέταση, ή να τίθεται σε κίνδυνο η σωματική ακεραιότητα του ενδιαφερομένου και των προσώπων που εξαρτώνται από αυτόν, ή η ελευθερία και η ασφάλεια των μελών της οικογενείας του που εξακολουθούν να διαμένουν στη χώρα καταγωγής».

υποχρεώσεις προστασίας των προσφύγων.